

ישמח ישראל

המבואר

מאמור מספה"ק ישמח ישראל
על פרשת השבוע
בתוספת ביאור והערות

ויצא

תוכן העניינים

ה	מבוא
ז	ישמח ישראל
ט	הביאור
כא	תמצית המאמר
כג	הוראה למעשה בעבודת ה'
כד	בינת המאמר
ל	פניני ישמח ישראל
לב	אמרות ופנינים יקרים

כס"ד

פרשת ויצא תשפ"ו

גליון רמד

שנה ו

התודה והברכה לכל המסייעים בהוצאת השיעור
ישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלמה מן השמים

לתשומת לב הלומדים היקרים והנכבדים.
שגיאות מי יבין, היות וקונטרסים אלו יוצאים לעת
עתה בלחץ של זמן, ואין מספיק שעת הכושר להגיה
את הקונטרס כמו שצריך, לכן אנו מודעים בזה שכל
הקונטרס אינו מוגה, והוי דן את כל האדם לכף זכות.
כמו כן נשמח מאד לקבל הערות והארות לתיקונים
הוספות והשמטות וכל המצטרף

על פי הלכה אסור לעיין בגליון בעת **אמירת קדיש**
(מ"ב סי' נו סק"א), בעת **חזרת הש"ץ** (מ"ב סי' קכד
ס"ק יז-יח), בעת **קריאת התורה** (סימן קמו ס"ב),
בעת **שעוסק בתפילה או בברכה** (מ"ב סי' קצא
סק"ה).

לרפואתה ולהחלמתה המהירה והשלמה
של האשה מרת שרה גולדא בת רחל לאה
והאשה מרת מלכה צפורה בת יטל
בתושח"י

לתגובות והערות ולכל ענייני הגיליון

03-9146666

פקס: 03-6162226

אימייל: hayismachyisroel@gmail.com

כמו"כ להשתתפות בהוצאות הגיליונות הבאים
נא פנו בכתובות הנ"ל.

דברי רבינו ז"ע בענין לימוד דברי תורתו מתוך צוואתו הק'

...הנני מאמין באמונה שלימה כי מאהבת הקב"ה ומחסדו
הגדול אשר חושב מחשבות לעזרת כל הנשמות אשר
לא ידח ממנו נדח חלילה, ברחמי הרבים סבב כל
הסיבה הזאת אשר ישמעו אנשים אשר קטנם עבה
ממתי לקול, ויבקשו תורה מפי נדכה ונכאה כמוני
אשר נפלות היא בעיני, למען אקיים מצות ושננתם
לבניך אלו התלמידים, למען אשר לא ימחה שמי חלילה
מישראל, ומדי זכרם בי יזכרוני לטובה למען להעלות
משאול תחתיה.

לזאת אבקש ואתחנן בבכי ובתחנונים מעת אוהבי ורעי,
אשר מסרתי נפשי עליהם, וכמעט רוב ימי חלדי הייתי
משרת להם לעסוק לטובתם בכל האפשרות, זכרו נא
לבקש רחמים על הדין נפשא עלובתא, ובכל עת אשר
תהיו פנוים מצרכים ותעסקו במילי דשמיא, תזכרו נא
גם אותי השפל והנדכה, אשר הייתי עמכם בצוואת חדא
שנים רבות, לבקש רחמים על נשמותי...

לעילוי נשמת

אמי מורתי האשה החשובה והצדקנית
צנועה וחסודה ויראת ה'
מרת **בריינריל** ע"ה בת הרה"ג ר' אברהם זצ"ל הי"ד
רבניצר
נלב"ע ב"ה בסלו תשנ"ה
ת.ג.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י בנה עורך הקונטרס
הרה"ג ר' יוסף צבי רבניצר שליט"א
זכות האדרת דבריו הק' של רבינו הגדול מאורן של ישראל מרן בעל הספה"ק
ישמח ישראל וצוק ללה"ה זיע"א, יעמוד ליבותו להצלחה בכל העניינים אבי"ר

קו השיעורים

"הכנה לשיבת קודש"

עם המשפיע
הגה"ח ר' יוסף צבי רבניצר שליט"א
כותב ועורך הקונטרס

0733-025-063

לרומם הנפשות ולעורר הלבבות להתחבר לקדושת
השבת מתוך התבוננות בפרשת השבוע

מבוא

והנה ה' נצב עליו ומלא כל הארץ כבודו ומביט עליו ובוהן כליות ולב אם עבדו כראוי.

שורש ל"סור מרע" והאהבה היא שורש ל"ועשה טוב", אעפ"כ לא די לעורר את האהבה לבדה לעשה טוב, כי צריך לעורר תחילה את היראה הטבעית המוסתרת בלב כל ישראל שלא למרוד בממ"ה הקב"ה שתהא בהתגלות לבו או במוחו עכ"פ, דהיינו להתבונן במחשבתו... **והנה ה' נצב עליו ומלוא כל הארץ כבודו ומביט עליו ובוהן כליות ולב אם עובדו כראוי** ועל כן צריך לעבוד לפניו באימה וביראה כעומד לפני המלך.

את כל הדברים האלו יבארו כ"ק רבינו האדה"ז ובנו הגדול רבינו זי"ע איך אפשר על ידי **קריאת שמע שעל המיטה כהלכתו** לבוא למדרגות אלו, כפי הנלמד מחלומו הקדוש של יעקב אבינו ע"ה שהיה בבחינת נבואה באופן של עליה ממדרגה למדרגה, עד שהגיע לבחינת '**והנה ה' נצב עליו**', שהרי התורה הקדושה היא נצחית ולימוד להועיל לכלל ולפרט מישראל בכל דור ובכל זמן, ומעשי אבות סימן לבנים.

המאמר שלפנינו אשר נחרט באש קודש בכתב יד קדשו של רבינו מאורן של ישראל זי"ע בא לבאר את אחד מהיסודות הגדולים ביותר בעבודת השי"ת על פי משנת התורה והחסידות, כפי שקבע הרמ"א בהג"ה את ההלכה הראשונה שלו בשו"ע או"ח סי' א בשם הרמב"ם בספרו מורה נבוכים (ח"ג פרק נב): 'שוית' ה' לנגדי תמיד' הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלקים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול... וכו', כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו... מיד יגיע אליו היראה והכנעה בפחד ה' יתברך ובושתו ממנו תמיד.

וכתב רבינו יונה (שערי תשובה): שאם לא יגיע אליו מיד היראה, יעמיק הרבה בענין זה עד שייגיע אליו, וגם ישוב בתשובה שלימה על כל עוונותיו שהם המונעים ממנו מהגיע אליו היראה. ועל דרך זה כתב בעל התניא (פרק מא-מב) שאף שהיראה היא

מחלומו של יעקב אבינו, ואיך ומה ליקח ממנו לעבודת השי"ת: בכדי שיוכל כל איש ישראל לחזק את עצמו, אף כי ירגיש באמת בנפשו שאיננו מתוקן ולא נזדכך, וח"ו עוד להיפך, אף על פי כן בל יאמר לנפשו נואש חלילה כי הקב"ה חושב לעזרת בניו לבל ידח ממנו נדח ח"ו, ונתן לנו מקראי קודש מתחילה, וראשון להם הוא יום השבת קודש שהנחיל הקב"ה מנוחה לעמו 'בקדושתו' דייקא, ותעלה אף בלא שום אתערותא דלתתא, רק עצם היום קדוש הוא, ובו טוב ההודות לה', ולפיכך יפארו ויברכו לו 'כל יצוריו', יהיה מי שיהיה.

וכאשר נזכה להשיג קדושה ויראת שמים מעט דמעט מיראת אבינו יעקב בעת החלום, ונזכה להדביק נפשנו באור החיים על ידי עריבות נעימות קדושת שבת קודש, אז נוכל גם אנחנו לשמוח בשמחת התורה הקדושה, וגם תפילותינו אף כי מצד עצמינו לא יוכלו לעלות, אעפ"כ מצד קדושת יום השבת קודש נזכה אשר גם על ידי תפילותינו ימתקו הכל לטובה, אכ"ר.

חידוש נוסף מה שיש כאן בדברי רבינו הזקן זי"ע, שעל ידי ק"ש שעה"מ כהלכתו בכל ששת ימי המעשה, זה הוא הכנה טובה לקבל על עצמו קדושת שבת קודש, וזה הוא בחינת זכור מחד בשבא לשבתא, וכאשר שופע עליו אור קדושת שבת קודש אז נעשה מצירוף 'בראשית' 'ירא שבת', ומשתוקק מאוד מאוד וצמאה נפשו אל ה' לזכות ליראת הרוממות ולאהבת השי"ת. וכאשר מחשבת ישראל היא דבוקה תמיד בה' אזי הוא בבחינת צורתו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד, וע"י לימוד התורה לשמה בקדושה ובטהרה ובשמחה זוכים לכל זה, ועל ידי כן ממילא זוכים לעלות ממדריגה למדריגה, ללימוד תורה ולהתפלל כרצון ה', ולהרגיש צוף אמרי נועם הטמונים בתיות ואותיות הקדושים, ולזכות לשמחת התורה המשמחת לב ולתפילה.

ורבינו זי"ע אם כי הוא הולך בעקבותיו, אבל הוא מוסיף לבאר קצת בדרך אחרת לאותם האנשים שאינם במדרגה גדולה זו. מה יכולים הם ללמוד

ישמח ישראל

אבינו ע"ה, וזה הוא שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון (ב"מ פד.א), 'ונחזי ביקריה' שגראה כי מלא כל הארץ כבודו (יסעי א. ג) ותרגומו מליא כל ארעא זיו יקריה, ולית אתר פנוי מיניה ממלא כל עלמין וסודב כל עלמין (עיי' תיקון"ז טא; וזה"ק ח"ג רכה), 'ויחזי לן סתריה' היינו שזכה לפנימיות וסתרי הדברים שקיבל יעקב אבינו ע"ה בחלום, 'דאתאמר בלחישא', 'יגלה לן טעמי דבתריסר נהמיה, סוד הי"ב חלות אשר המה מרומזים נגד הי"ב שבטים (עיי' תיקון"ז פד.), 'דלינון את בשמיה' דרשימין באותיות שם הק' יו"ד ה"א, יו"ד בתחילת שמות ה"א בסוף השם (שהש"ר ד, כה), ואיך נזכה לכל זה, על ידי 'צורא דלעילא' היינו שניהם דבוקים תמיד בה', 'דביה חיי כולא' ולידע שזה היא כל החיות דקדושה של כל איש ישראל, ובה נרבה ונוסיף בקודש, וזה 'ויחברו חילא ותיסק עד רישא', שזכה להיות דבוקים בה'. וכאשר מחשבת ישראל היא דבוקה תמיד בה' אזי הוא בדחינת אורחו של יעקב חקוקה ככסא הכבוד (עיי' ב"ר פב, ד), ועל ידי לימוד התורה לשמה בקדושה ובטהרה ובשמחה זוכים לכל זה, ועל ידי כן ממילא זוכים לעלות ממדריגה למדריגה, ללמוד תורה ולהתפלל כראון ה', ולהרגיש אור ארמי נועם הטמונים בחיות ואותיות הקדושים, ולזכות לשמחת התורה המשמחת לב, וזה 'חדו חלדי חקלא', זה הוא תלמידי חכמים העוסקים בתורה ותפילה (עיי' וזה"ק ח"א רעא), 'בדיבור' זה תורה, 'ובקלא', זה תפילה. עכ"ל ק:

ובבר אמרנו (להלן אות ה) לפרש הפסוקים בפרשה זו (כת, טז-ח): 'ואנכי לא ידעתי, קושיה וזה"ק (כת), וכי תוואה הוא דלא ידע, ועוד דקדוקים הידועים ומבוארים במפרשי התורה ז"ל.

[א] וישבב במקום ההוא, ויחלום וגו', והנה ה' נצב עליו וגו' (כת, יא-יג).
ב"ק אאמו"ר זללה"ה זי"ע דיבר בקדשו, לאשר שהתורה הקדושה היא נאחית ולימוד להועיל לכלל ולפרט מישראל בכל דור ובכל זמן, ומעשי אבות סימן לבנים, שכאשר ישבב איש ישראל מתוך תשובה ומעשים טובים ומתוך דברי תורה לשמה ווידוי על כל המעשים, ומסתכל כאילו האי יומא מסתלק מעלמא, אז כל חלומותיו מיושגין וערבה שנתו, וידמה ויזכור אף בשעת שנתו בחלום שמלאכי אלקים עומדים אצלו לשמרו מכל רע ועל ראשו שכינת אל, וזה הוא 'והנה ה' נצב עליו', וכשישן בטוב אז יקין ברחמים, ותיכף בהקיצו משנתו יירא ויפחד ויהי' לנגד עיניו לקיים שוית ה' לנגדי תמיד (תהלים טז, ח), כמבואר ברמ"א ראשית דבריו הקדושים לאו"ח (א, ח) בשם הרמב"ם, וכמו שמבאר היטב דבריו הרש"י בש"ע שלו (מהדו"ת א"ח א, ד-ה), וזה היא יראת אלקים, שהי' נגד עיניו תמיד ובלבו ומוחו שה' נצב עליו תמיד, בלכתו ובשכבו ובקומו ובישיבתו ובכל תנועותיו עיני ה' משוטטות בכל.

ואם ישמור האדם את עצמו לקיים כן בכל ששת ימי המעשה, זה הוא הכנה טובה לקבל על עצמו קדושת שבת קודש, וזה הוא בחינת זכור (שמות כ, ח) מחד בשבא לשבתא (מכילתא על שמות כ, ח), כמבואר בראשית חבמה (שער הקדושה פ"ב אות ט) ובספרים הקדושים, וכאשר שופע עליו אור קדושת שבת קודש אז נעשה מזיקור 'בראשית' 'ירא שבת' (תיקון"ז סט), ומשתוקק מאוד מאוד ולמאה נפשו אל ה' לזכות ליראת הרוממות ולאהבת השי"ת.

וזה הוא פירוש הזמירות (מהאר"י הק' ליום ש"ק) 'ישדר לן שופריה', כי אז מתפללין אנחנו לזכות ליראת יעקב

'לאלקים' וכמבואר בספר הק' אוהב ישראל (לחטובה, ד"ה ענין סונית) שפירש יחוד הו"ה אלקים (זה"ק ח"א יב), היינו שיקבל על עצמו לעשות כל העובדות וכל התנועות בלתי לה' לבדו, היינו שלפי דעתו לא היה אז נפשו שלם להתגלות הזאת רק מפאת המקום, ולזאת נדר אם יעזור לו ה' וישב בשלום אל בית אביו, אז יהיה גם נפשו קדוש בכל מיני קדושות, ולא יעשה בכל תנועותיו שום תנועה בלתי לה' לבדו, ויהיה כסא להשראת השכינה, ויעשה יחוד הו"ה אלקים.

וזה שאנחנו מתפללים בשבת קדוש, כאשר יופיע ביקרו, 'ישדר לן שופריה', היינו שופריה דיעקב אבינו ע"ה, וכדאיתא שופריה דיעקב מעין שופריה דלדס הראשון, היינו שאנחנו באמת מלד נפשנו אין אנחנו ראוים לשירות עלינו אור הקדושה, על כל פנים מחמת קדושת הזמן שהיא בחינת שנה מעולם שנה נפש, עמס יום השבת קדוש, נזכה ליראה הגדולה, בחינת 'ירא שבת', ונחזי ביקריה שגראה שמלח כל הארץ כבודו, ותרומו מליח כל ארעא זו יקריה, 'ויחזי לן סתריה דאתאמר בלחישא', היינו שיראה לנו הסוד (מפני) מה שנסתר מיעקב אבינו ע"ה, בעת החלום ובהקדוה, מדרגתו הקדושה, ודימה בנפשו שזה לעילא מן דרגיה, למה היה כל זה, הוא רק למעננו, למען נוכל גם אנחנו להתחזק את עצמנו בהיותנו על אדמה עמאה, ומים אין להעביר טומאה. ובאשר נזכה להשיג קדושה ויראת שמים מעט דמעט מיראת אבינו יעקב בעת החלום, ונזכה להדביק נפשינו באור החיים על ידי עריבות נעימות קדושת שבת קדוש, וזה 'לדורא דלעילא', אז נוכל גם אנחנו לשמוח בשמחת התורה הקדושה, וזה 'חדו חלדי חקלא דביביר' וזה תורה, 'יבקלא' זה תפלה, 'ומלבו מלה מתיקא כדובשא', היינו שגם תפלותינו אף כי מלד עצמינו לא יוכלו לעלות, אף על פי כן מלד קדושת היום נזכה אשר גם על ידי תפלותינו ימתקו הכל לטובה. (בתי"ק).

דהנה ידוע (עי' ספר יצירה ו, א) שיש עולם שנה נפש, היינו כי לפעמים יקרה ללדס פשוט גם כן שיתפלל כראוי, וישיג יראת שמים לעילא מן דרגיה, וזה הוא מחמת שהמקום הוא קדוש, או מחמת הזמן שבתות ויו"ט מקראי קדוש, ויעקב אבינו ע"ה כאשר ראה החלום בענינים קדושים כאלו, וכאשר קץ חז ויירא, כי דימה בנפשו שמלדו לא בל להזדככות נפלא כזאת, שיתגלה לו ענינים נפלאים כאלה, ומורא גדול זו גילוי שכינה, ומהתבוננות ענין נפלא הזה בל לידי ידיעה יותר גבוה, ועלה ליראה גבוה. וזהו 'ויירא ויאמר וגו' אין זה כי אם בית אלקים', היינו שרק המקום גרם לי לגלות עלי אור נפלא כזה, מחמת כי זה מקום המקדש ונעקב הר המוריה ובל לכאן (רפ"ו כה, יז), 'זוה שער השמים' ירושלים של מעלה מכוון כנגד ירושלים של מטה (ב"ר סט, ז), אבל 'ואנכי', היינו מבחינת 'נפש שבעולם שנה נפש', 'לא ידעתי', לא בלתי לידי דעת גבוה כזה.

אכן באמת היה יעקב אבינו ע"ה מוזכר בהזדככות רב, ומקודש בכל מיני קדושות, והכל היה מעשי אבות סימן לבנים, בכדי שיוכל כל איש ישראל לחזק את עצמו, אף כי יריגש באמת בנפשו שאינו מתוקן ולא נזדכך, וחי' עוד להיפך, וגם אנחנו על אדמה עמאה, אף על פי כן בל יאמר לנפשו גואל חלילה כי הקב"ה חושב לעזרת בניו לכל ידח ממנו נדח ח"ו, ונתן לנו מקראי קדוש מתחילה, וראשון להם הוא יום השבת קדוש שהגחיל הקב"ה מנוחה לעמו 'בקדושתו' דייקא, ותעלה אף בלא שום אתערותא דלתתא, רק עמס היום קדוש הוא, ובו טוב להודות לה', ולפיק יפארו ויברכו לו 'כל יצוריו', יהיה מי שיהיה.

ולפי דברינו זה היה הגדר אשר נדר (כה, כ-כא) 'אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך' וגו', מכל מיני מכשול מעשו ומלבו, 'ושבתי בשלום אל בית אבי' ואם יהי המקום קדוש, ד' אמות של הלכה שלמד והתפלל בהם יחזק אבינו ע"ה בקדושה ובעברה, אז 'ויהיה ה' לי', היינו לנפשי,

הביאור

מבוא ותוכן המאמר: ביאור ארה"ז על כח קריאת שמע שעל המיטה המביאה לקיום 'שיויתי ה' לנגדי תמיד' להיות תמיד יראת ה' עליו בכל תנועותיו, ומזה זוכים לקדושת שבת קודש וליראה עילאה ואהבת ה'. ורכינו הישמח ישראל מוסיף לבאר איך להתחזק תמיד בעבודת ויראת ה' מבח קדושת הזמן, וראשון להם הוא שבת קודש, שנוכל להשיג מעט דמעט מקדושת ויראת יעקב אבינו בעת החלום.

- כשישן בטוב יקוץ ברחמים - על ידי ק"ש שעה"מ כהלכתו וכמשפטו יזכה לזכור אף בעת שנתו כי הנה ה' נצב עליו, ותיכף בהקיצו משנתו יירא ויפחד מה' אשר עיניו משוטטות בכל.
- כשיעשה כן בכל ששת ימי המעשה זהו הכנה דרבה לזכות לקדושת שבת, ולבוא לבחינת 'בראשית' - ירא שבת, ליראת הרוממות ולאהבת השי"ת.
- כאשר מחשבת האדם דבוקה תמיד בה' הוא בבחינת צורתו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד' ועל ידי לימוד התורה לשמה בקדושה ובטהרה זוכים לכל זה.
- ואחר כך עולים ע"ז ממדרגה למדרגה ללמוד תורה להתפלל כרצון ה', ולהרגיש צוף אמרי נועם הטמונים בתיבות ואותיות הקדושים, ולשמחת התורה.
- לפעמים זוכה אדם להתפלל כראוי ולהשיג יראת שמים לעילא מן דרגיה מבח קדושת עש"ן - עולם שנה נפש, וחלומו של יעקב אבינו בא ללמד לכל איש ישראל איך לחזק את עצמו שגם אם הוא מרגיש שאינו מתוקן ולא נדבק. עכ"ז בבח הקדושה של מקראי קודש ובראשם קדושת השבת נוכל לזכות שגם תפילותינו אף כי מצד עצמינו לא יוכלו לעלות, אף על פי כן מצד קדושת היום נזכה אשר גם על ידי תפילותינו יתקון הכל לטובה.
- יחוד הוי"ה אלקים על ידי שיקבל על עצמו לעשות כל העובדות וכל תנועותיו בלתי לה' לבדו, ויהיה כסא להשראת השכינה.
- כאשר נזכה להשיג קדושה ויראת שמים מעט דמעט מיראת יעקב אבינו בעת החלום, נזכה להדביק נפשנו באור החיים על ידי נעימות קדושת שבת קודש, ואז נזכה לשמוח בשמחת התורה הקדושה, ולהמתיק בבח התפילה את הכל לטובה.

[א] וישכב במקום ההוא, ויחלום וגו', והנה ה'

נצב עליו וגו' (כח, יא-יג). ויש להבין למה נגלה הקב"ה ליעקב אבינו דוקא בחלום.

כ"ק אמו"ר זצלה"ה זי"ע דיבר בקדשו,

בביאור ענין החלום של יעקב אבינו, ולמה האריך בזה הכתוב כל כך, ומה יש לנו ליקח ממנו לעבודת

יבאר את תכלית סיפור החלום של יעקב אבינו שבא ללמדנו את גודל הענין של ק"ש שעל המיטה שצריך קודם שישן לקבל עליו עומ"ש מתוך תשובה ותורה, ועי"ז יזכה להקיץ ברחמים, ולקיים תיכף ומיד מצוות 'שיויתי ה' לנגדי תמיד', ואיך יכול כל אדם לזכות לזה.

הערות וציגונים

מהו 'והנה ה' נצב עליו' הרי מלא כל הארץ כבודו (כל זה הוא מהאזה"ח הק'), ובתוך המאמר יתבארו היטב כל הדברים האלו. **ועל כולם יש להבין קושיא עצומה** למה התגלה הקב"ה ליעקב אבינו דוקא בחלום, הרי התגלות ה' בחלום הוא בחינה של

א. הדיוקים שיש לדקדק במקראות אלו: למה צריך לומר 'וישכב במקום ההוא' הרי כבר אמר לעיל מיניה (בפסוק יא) וילן שם כי בא השמש. וגם מה בא למעט באומרו 'במקום ההוא'. ועוד למה דקדק לומר בכל פרט מהחלום 'והנה'. ועוד,

השי"ת. **לאשר שכל התורה הקדושה היא נצחית** ומכל דבר הכתוב בתורה יש בה **לימוד להועיל** בענינים הנוגעים **לכל כלל ישראל**, וכן בענין הנוגע לפרט של כל אחד ואחד **מישראל, בכל דור ובכל זמן**, וכל מעשי אבות שעשו, לא לעצמם בלבד עשו כן אלא עשו בזה גם **סימן לבנים** שכן יהיה עם בניהם אחריהם², וכל ענין חלומו של יעקב בא ללמדנו³, **שכאשר ישכב איש ישראל בלילה**

ומקבל עליו עול מלכות שמים בקריאת שמע שעל המטה באימה ויראה⁴ **מתוך תשובה ומעשים טובים**, ואינו מסתפק לצאת ידי חובת תלמוד תורה רק בקריאת שמע, אלא משביע את עצמו **מתוך שלומד הרבה דברי תורה לשמה**, וגם מתוך **וידוי על כל המעשים**, וכל זה על ידי שמסתכל בכל יום **כאלו האי יומא מסתלק מעלמא**, שבאותו יום הוא מסתלק מהעולם, ולכן עושה תשובה שלמה בכל יום⁵, **אז זוכה שיהיו כל חלומותיו מיושבים**

הערות וציונים

באבנים ומת', ע"ד אומרים בזוהר בסוד 'שמע ישראל' שיש בו חמש אבנים שבו סוקלים ס"מ בקירטא ומת.

ו. כתב בראשית חכמה (תוצאות חיים אות ע"ז) שטעם הוידוי קודם שישן הוא מפני כי כאשר נשמתו עולה למעלה לא ימחו בידה שומרי הפתחים... כן פירשו בזוה"ק ויקהל קצה עיי"ש בענין שינת האדם בלילה, אשר גם היא בסוד המיתה, כי נפשו יורדת אל דרגא דאילנא דמותא במקום הקליפות, ואז יש מי שיכול לברר וללקוט נשמות ולהעלותם... ויש מי שעולה הוא לבדו, ויש מי שנשאר שם בקליפה ואינו עולה כלל. **ובזה תבין סוד גדול שמצינו ראינו דבר מתמיה שלפעמים שיהיה האדם צדיק גמור ואח"כ מתהפך לאיש אחר, ולזה כמה האדם צריך להיות זריז בכל לילה בקר"ש שעה"א ואמירת הוידוי דזה עיקר צורך התיקון ועליית הנשמה בלילה...**

ובמקדש מלך (פ' נשא קכא) הביא דברי הרמ"ז שאם האדם עושה איזה עון או מוציא מפיו דבר שאינו הגון, אותו העון עולה ועומד שם עד הלילה ואינו מורגש, שאין האדם נידון עליו עד עלות רוחו למעלה, בסוד 'בידך אפקיד רוחי' ואז רוחו מעיד עליו, ונמצא שכל היום מעת עשיית העון עד זמן השינה, הרוח יושב ודומם כו', והיא גופא קמ"ל שאין העון נחשב אלא עד שיעלה הרוח, ונפק"מ למתודה קודם שישן וכו'. ומזה נלמד עד היכן הדברים מגיעים למה צריך להתוודות לפני השינה. ובדבר הוידוי כתב במשנ"ב (ס"ה רל"ט ס"ק ט') שצריך להתוודות על העונות המצויים כגון חניפות שקרים ליצנות לשה"ר ביטול תורה, ויקבל על עצמו שלא לעשותם עוד. ובסוד ושורש העבודה (שער ד' פ' כ"ב ע"ה הוזה"ק בפ' במדבר קנא) כתב: שביותר צריך האדם להתוודות על דברים בטלים שדיבר ביום.

נבואה קטנה בקטנות המוחין (עי' בליקוטי תורה לאריז"ל בריש הפרשה), ובודאי שיהיה יעקב אבינו ראוי לנבואה בבחינה של גדלות המוחין, בפרט לאחר י"ד שנים שהטמין עצמו בבית מדרשם של שם ועבר ועסק שם בתורה יומם ולילה בקו"ט (ועי' בריש"י בפרשה ד"ה וישכב במקום ההוא, ובפ' ויחי ד"ה כוחי וראשית אוני).

ב. כן מביא הרבה פעמים בעל התולדות בשם מרן הבעל שם טוב הק"ז ע"ע. שלא רק המצוות נוהגים תמיד לכל אדם ובכל זמן, ואפילו המצוות התלויות בארץ או בזמן שביהמ"ק קיים, אלא אפילו כל דבר הכתוב בתורה אף שאינו מצוה, אינו סיפור דברים בעלמא אלא יש בו דבר הוראה נצחי לכל הדורות, ובכל זמן, ולכל אחד ואחד מישראל, (ועי' עוד בהקדמת התולדות מש"כ באורך בענין זה) ובפרט בכל מעשה האבות שכל מעשיהם היו סימן לסימן לכל הדורות ראה עוד בסמוך.

ג. כן הוא במדרש (י"ב מ, ו. ומדרש תנחומא פ' לך לך סימן ט), וכפירושו של הרמב"ן בפרשת לך לך ובהקדמה לספר שמות ועוד, שכל מקרי האבות הכתובים בספר בראשית הם כענין יצירה לדורם, מפני שכל מקריהם ציורי דברים, לרמוז להודיע כל העתיד לבוא להם.

ד. כל הביאורים וההוספות על דברי רבינו כאן הם על פי דברי השלה"ק (חולין, דרך חיים ועוד, ועל פי דברי האור החיים הק' בפרשה על חלומו של יעקב בדרך רמז, ועוד מספח"ק וכולהו).

ה. האור החיים הק' מפרש את הכתוב 'ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו' שיעקב אבינו קודם ששכב לישן למד תורה וקרא קריאת שמע שעל המטה, כי אבני המקום רומז אל התורה שהם אבני בנינו של עולם, שהקב"ה הביט בתורה וברא על ידה את העולם (ועל נקראים תלמידי חכמים בשם 'בני עולם'), וכן ק"ש שעה"מ נקרא אבני המקום, כמו שפירש האוה"ח הק' בפרשת ראה (דברים יג, יא): ואומרו 'וסקלתו

שלא יבהילו אותו רעיונותיו וחלומות רעים והרהורים רעים^ז, **וערבה שנתו** ותהא מיטתו שלמה^ח, ולא זו בלבד אלא יזכה עוד **שידמה ויזכור אף בשעת שנתו בחלומו שמלאכי אלקים** שנבראו מכוח המעשים טובים שעשה **עומדים אצלו לשמרו מכל רע** מכל השדים הפורחים באויר להפחיד את האדם בחלומו^י,

הערות וציורים

ויראה בעיניו הרוחניים [שזה בחינה של נבואה^א] איך ששורה **על ראשו שכנת אל^ב**. **וזה הוא** שאמר הכתוב **'והנה ה' נצב עליו^ג**, שהקב"ה בעצמו עומד עליו לשומרו ואינו צריך לשמירת המלאכים^ד, **וכשישן בטוב** מתוך תורה ועל ידי שרואה ומרגיש אף בשנתו שעל ראשו שכנת אל, **אז ממילא יקיץ**

שכנת א-ל. בליקוטי מהר"ח כתב שנוסח זה נתקן על פי הנאמר בפרקי דרבי אליעזר (פרק ד') ושם מובא בזה הלשון: ארבע כתות של מלאכי השרת מקלסין לפני הקב"ה, מחנה ראשונה של מיכאל מימינו, מחנה שניה של גבריאל על שמאלו, מחנה שלישית של אוריאל מלפניו, מחנה רביעית של רפאל מלאחרי, ושכינתו של הקב"ה באמצע והוא יושב על כסא רם ונשא וכו' ע"כ. ובסידור 'צלולת דאברהם' (שירותא דצלולתא עמוד תתל"ט) ביאר את מהות נוסח הבקשה: **בשם ה' אלקי ישראל, מימיני מיכאל ומשמאלי גבריאל ומלפני אוריאל ומאחורי רפאל ועל ראשי שכנת א-ל**. ותו"ד בזה: כי הנוסח הנ"ל הוא בקשה ותפילה, ואין זה חלילה לחש או השבעת מלאכים, אלא קריאה זו יש לה משמעות כפולה, א' כלפי עצמו, והיא בקשה לשמירה המובטחת, כמו שנאמר כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. ב' כלפי זולתו, והיא כמסירת מודעה, שמאמין ובוטח בלב שלם בה' אלקי ישראל. וע"ע להלן בהערה יד.

ג. הלשון 'והנה' מורה על דבר נגלה וברור ומאיר כשמש בצהריים.

יד. אולי מכון רבינו בעומק כוונתו לדברי הרמב"ן בפסוק זה וז"ל: הראו בחלום הנבואה, כי כל הנעשה בעולם על ידי המלאכים (שהם שלוחי הקב"ה) הכל יוצא לפועל רק על ידי גזירת עליון אשר עליהם, כי מלאכי אלקים אשר שלח ה' להתהלך בארץ אינם עושים שום דבר, לא קטן ולא גדול... עד שהוא מצווה עליהם לרדת בארץ ולעשות את דבריו... ועוד הראו לו ה' כי הוא יתברך נצב על הסולם, ומבטיחו ליעקב בהבטחה גדולה, ומודיע לו שהוא לא יהיה ביד המלאכים, אלא יהיה חלק ה', ושה' עצמו יהיה עמו תמיד, כמו שנאמר 'והנה אנכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך'...

וכל זה תואם גם עם מה שהזכיר רבינו לעיל שיעקב אבינו ראה בחלומו על ראשו שכנת אל. וכמו שכתב בסידור צלולת דאברהם (שהוא לעיל בהערה יב) עוד ביאור על מה שאומרים 'בשם ה' אלקי ישראל' וכו', משום שבירושלמי ברכות

ז. כדאיתא בזוהר הק' (פרשת ויחי רכ.). זכאים הצדיקים החסידים, שבכל יום ויום מסתכלים ומתבוננים בלבם כאילו בזה היום מסתלקים מן העולם, ועושים תשובה שלמה לפני קונם... אשרי חלקם בעולם הזה ואשרי חלקם לעולם הבא. ומתוך ביאורו של רבינו יתבאר מהו האושר של הצדיקים הללו.

ח. כמו שאמרו בגמרא ברכות (יד.) על הכתוב: ושבע ילין בל יפקד. כל המשביע עצמו בדברי תורה ולן, אין מבשרים אותו בשרות רעות. ופירש המהרש"א: שאין מבהילים אותו בלילה עם חלומות רעות. וכעין זה כתב בדרישות חתם סופר (ח"א) ששדים הפורחים באויר מפחידים את האדם בחלומו, ועל זה אמרו שכל העוסק בתורה אין שדים אלו מזיקים לו.

ט. דברי רבינו הם על שם הכתוב (משלי ג, כד): 'אם תשכב לא תפחד ושכבת וערבת שנתך' ולעיל מיניה מדבר שלמה המלך מענין להרבות בדבקות וביגיעת התורה, ועל זה אמר שכל היגע בתורה ישכב ולא יפחד ותערב עליו שנתו, וכפרש"י שם: שתנעם שנתך כשתישן, שלא תירא מפחד פתאום, ע"כ. וכן איתא במדרש (ב"ר סח) על פסוק זה, וז"ל: במי הכתוב מדבר? רבי יודן בשם רבי יונתן אמר... זה יעקב, דכתיב: 'וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארם'. אם תשכב לא תפחד - מעשו ומלבן, ושכבת וערבת שנתך - וישכב במקום ההוא. ויעקב הרי טמן את עצמו קודם לכן י"ד שנה בבימ"ד של שם ועבר, הרי שלאחר הלימוד זכה לישן לבטח בשינה עריבה, דהיינו שניצול מפני המזיקים, וגם זכה לגילוי שכינה. וזהו שאמר רבינו: שיהי כל חלומותיו מיושבין [בלא שום פחד] וערבת שנתו [בגילוי שכינה ומראה אלקים].

י. עיין לעיל בהערה ח מה שהבאנו בשם החתם סופר ז"ע. יא. כמו שאמרו בברכות (נז.) שחלום נקרא בשם 'פקידה' לפי שהוא אחד משישים נבואה.

יב. על שם הנוסח שאנו אומרים בפסוקים של רחמים לאחר ק"ש שעל המטה: בשם ה' אלקי ישראל, מימיני מיכאל ומשמאלי גבריאל ומלפני אוריאל ומאחורי רפאל ועל ראשי

ברחמים^{טו}, ויזכה להתגבר כארי לעבודת בוראו, **ותיכף בהקיצו משנתו יירא ויפחד** מפחד השי"ת והדר גאוונו, **ויהיה ה' לנגד עיניו^{טז}**, ובזה יוכל לקיים את מאמר הכתוב **'שויתי ה' לנגדי תמיד'** (תהלים טז, ח), **כמבואר ברמ"א ראשית דבריו הקדושים לאו"ח^א (א, א) בשם הרמב"ם** בספרו מורה נבוכים (ח"ג פרק נב) **ז', וכמו שמבאר היטב דבריו בשו"ע הרב**

[שניאור זלמן] בשולחן ערוך שלו (מהדר"ת או"ח א', ד-ה) **י", וזה היא מדרגה של «יראת אלקים», היינו שיהיה כל יראתו מתוך מה שהשי"ת נגד עיניו תמיד, וכן שירגיש בלבו ובהכרה וידיעה במוחו שה' נצב עליו תמיד, ורואה כל מעשיו בלכתו ובשכבו ובקומו ובישיבתו ובכל תנועותיו, תמיד עיני ה' משוטטות בכל מעשיו ומחשבותיו.**

הערות וצינונים

שהוא דבר אחר? אלא שהיה קשה להרמ"א, דהמחבר כתב בסתם 'יתגבר כארי' וכו', דמי ראה איש ששוכב עצמו לישן כסוס שיתגבר כארי בבוקר לעבודת הבוית"ש? הלא אם ילך לשכב כסוס יעמוד ג"כ כסוס. ולכן כ' הרמ"א פירוש לדברי המחבר: שכאשר בשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב, אז יתגבר לעמוד כו', וזה פירוש הפסוק (תהלים סג) 'אם זכרתיו על יצועי באשמורת אהגה בך'.

יז. לשון המחבר בשו"ע או"ח סי' א הוא: יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת הבורא שיהא הוא מעורר השחר. ועל זה הוסיף שם הרמ"א בשם הרמב"ם בספרו מורה נבוכים (ח"א פרק נב): 'שויתי ה' לנגדי תמיד' הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלקים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול... וכו', כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו... מיד יגיע אליו היראה והכנעה בפחד ה' יתברך ובושתו ממנו תמיד. וכתב רבינו יונה (שערי תשובה): שאם לא יגיע אליו מיד היראה, יעמיק הרבה בענין זה עד שישגוע אליו, וגם ישוב בתשובה שלימה על כל עוונותיו שהם המונעים ממנו מהגיע אליו היראה. ועיין בזה באריכות מה שכתב הרה"ק בעל התניא זי"ע בפרקים מא-מב ששם הוא מבאר איך לזכות לאהבה ויראה - תתאה ועילאה, ואיך לעורר את שורש היראה המוסתרת בלב כל איש ישראל.

יח. שמיד שניעור משנתו כדי שיוכל להתגבר על יצרו לקום בזריזות... יחשוב בלבו לפני מי הוא שוכב, וידע שמלך מלכי המלכים חופף עליו... [ואח"כ מוסיף שם עוד את דברי הרמ"א ורבינו יונה שהובא בהערה דלעיל], ובסידור הרב הוסיף עוד בלשונו הק': וטוב להרגיל עצמו לומר מיד שניעור נוסח זה: מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרתי בי נשמתי בחמלה רבה אמונתך, ועל ידי זה יזכור את ה' נצב עליו ויקום בזריזות.

איתא: רבי יודן אמר וכו' אבל הקב"ה אינו כן, אם באת צרה על אדם לא יצווה לא למיכאל ולא לגבריאל, אלא לי ציווח ואני אענה לו מיד ע"כ, ומחמת כן תיקונוה שתפתח במילים אלו, להדגיש בזה שלילת כוחם העצמי של המלאכים, ולהורות כי רק שליחים המה גיבורי כוח עושי דברו של מלך מלכי המלכים המקום ברוך הוא עכת"ד.

טו. מקור הדברים הוא בפרי עץ חיים (שער ק"ש שעל המיטה סוף פרק ה') כתב שיאמרו לאחר קריאת שמע שעל המטה עם עוד פסוקי דרמה: 'בטוב אלן אקין ברחמים' ומשמעותו היא בקשת רחמים שישן האדם בטוב ויזכה שברחמים יקיצנו ה' ובסידור רבינו הזקן בעל התניא זי"ע (הנד"מ עמוד שצ"ט הערה 22) ציין שאינו פסוק בתנ"ך, וביאר שנראה לומר שתחילתו מיוסד על הפסוק (תהלים כ"ג) 'נפשו בטוב תלין', וסיימו הוא על פי נוסח תפילת העמידה 'מחיה מתים ברחמים רבים' ע"כ. ובספר מנחת כהן (חלק ג' עמוד ר"א) כתב לבאר שייכות פסוק זה לסדר קריאת שמע שעל המיטה, כי בטוב אלן רומז לתורה כמאמרם ז"ל (ברכות ה) אין טוב אלא תורה, שנאמר (משלי ד) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו. ואמר רבי חייא א"ר יוחנן (ברכות יד) כל המשביע עצמו מדברי תורה ולן אין מבשרים אותו בשורות רעות, וזה כוונתו 'בטוב אלן' שיהא ישן מתוך דברי תורה, שהיא הכנה לעבודתו יתברך ביום המחרת, ואז אקין ברחמים.

טז. איתא בספר 'דברי יחזקאל' להרה"ק משינאווא זי"ע (ליקוטים), תיקון ק"ש על המטה מסור לכל אדם ובכל זמן, **ואלו המתרגלים בזה הסיבה העיקרית היא חסרון ידיעה עד היכן הדברים מגיעים, ואונס שחוטפתו שינה**, והיה מרגלא בפומיה דהרה"ק מו"ה מאיר זלה"ה מפרמישלאן זי"ע דהשו"ע או"ח סי' א התחיל בזה"ל: יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו. וכתב על זה הרמ"א: ובשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב. ולכאורה קשה, דהמחבר מדבר מענין קימה ולמה ידבר הרמ"א עתה מענין שכיבה

בראשית חכמה (שער הקדושה פ"ב אות כ) **ובספרים**

הקדושים (עיין בעבודת ישראל פ' משפטים ד"ה ששת ימים²),

שהכוונה בזה שיהא מונה את ימות השבוע לשם שבת, שביום ראשון יאמר היום יום ראשון בשבת וכו', ונמצא מזכיר שם שבת בכל יום ויום³, **וכאשר**

שופע עליו אור קדושת שבת קודש אז נעשה

מצירוף 'בראשית' 'רא שבת' (תיק"ז סט.), שהוא

רמז ליראת הרוממות ועל ידי השינה של ימות החול

באופן הנ"ל, הוא **משתוקק מאוד מאוד** בתשוקה

בלתי מוגבלת, והוא מוכן ליתן כל אשר לו ולבטל את

כל רצונו לרצון ה' כי **צמאה נפשו אל ה' לזכות**

להתעלות מיראת העונש **ליראת הרוממות ולאהבת**

השי"ת בתכלית הביטול וההכנעה, שאין כדוגמתה

לכל בעיניים גשמיים (עי' בזה בתורה אור פ' כי תשא דף פה)⁴.

הערות וצייונים

כדי שתוכל לקבל הקדושה, ועיין עוד בזה בסידורו של שבת דרוש ג פ"ג אות ח. במאור עינים פרשת בשלח ד"ה הנני, ופ' שמיני ד"ה ויהי. בתפארת שלמה פרשת ויגש ד"ה ויגידו.

כא. וז"ל שם: ...ורבי יצחק אמר, שלא תהא מונה כדרך שאחרים מונים, אלא תהא מונה לשם שבת, נתן זכירה אחרת נקלה מאוד לכל הימי..., ולזה אמר שיהא מונה לשם שבת, שימנה ביום ראשון היום יום אחד בשבת, ביום שני היום יום שני לשבת, שלישי לשבת וכו', נמצא מזכיר שם שבת בכל יום ויום, ולפי מה שפרשתי לעיל שכל הימים יונקים מיום השבת, שיום השבת היא נקודת המרכז שעליה תסב עגולת הששת ימים, נמצא השבת שורש לכל ששת ימי השבוע, ולכן בכל יום ויום חייב להשפיע בו מקדושת השבת כמו שיתבאר.

כב. כלומר בתחילה יבוא על ידי כל הנ"ל ליראה תתאה, שהיא יראת העונש, ויש יראה עילאה שהיא יראה מהשי"ת בגין דאיהו רב ושלטי אקרא ושרשא דכל עלמין - שהוא גדול ומושל בכל, והוא השורש שממנו מתפשטים כל העולמות, ושניהם הם רצון הבוית"ש בבריאת העולם, שלא נברא אלא בשביל היראה, שנאמר (קהלת ג, יז): והאלקים עשה שיראו מלפניו. וזה מרומז במאמר בראשית - ב' ראשית (תיק"ז הקדמה

מוסיף לבאר עוד שכל הענין הזה אינו רק דרך ואופן ההכנה לשינה והשכמת הבוקר בפחד והכנעה מיראת אלקים, אלא יש בזה מעלה גדולה וייתרה בענין הכנה דרבה לקבל עליו קדושת השבת, ועל ידי זה יזכה להתעלות ממדרגה למדרגה, ויבוא גם ליראה עילאה ואהבת השי"ת.

ואם ישמור האדם את עצמו לקיים כן בכל לילה

בכל ששת ימי המעשה, לישן מתוך תשובה וקבלת

עומ"ש כפי שנתבאר, יתעלה על ידי זה למדרגה

גדולה מאד, כי השינה באופן כזה, **הוא הכנה טובה**

שיהיה ראוי ומוכן **לקבל על עצמו קדושת שבת**

קודש, וזה הוא כוונת חז"ל במה שרמזו במצות

בחינת 'זכור את יום השבת לקדשו' (שמות ח, כ) זכרהו

מחד בשבתא לשבתא (מכילתא על שמות ח, כ)⁵, דהיינו

לזכור בכל יום את קדושת השבת, וכפי **המבואר**

יט. בספה"ק שארית ישראל להרה"ק מוהר"ר ישראל דוב בער מווילעדינק זי"ע כתב (שער הזמנים סוכות מאמר שני): איתא בספר קדמון (ראה ס' גליא רזיא ג ובשלה"ק מס' חולין פ' תורה אור אות ס') ששבת נעשה מששת ימי המעשה דהיינו ד' שעות מכל יום נעשה מזה כ"ד שעות של שבת קודש, ואמר מורי ז"ל (הרה"ק רבי מרדכי מטשרנוביל זי"ע) פירוש על זה, שהד' שעות שנעשה מהם שבת הוא ג' תפילות שבכל יום, שכל תפלה היא נחשבת לשעה אחת (עי' ברכות לב.) והשעה הד' היא יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים (אבות פ"ד מ"ה) והיא קריאת שמע שעל המטה שאדם צריך להיות ממארי דחושבנא (עי' זוה"ק פ' קרח קצח). עד כאן.

כ. הביאו רבינו בפרשת משפטים אות ג ד"ה (במד"ר) וז"ל: וז"ב מקראי קודש לקמן: 'ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות', דנועד דששת ימי המעשה הם נגד הששה מדות, ובכל יום צריך לתקן מדה אחת מהמדות, וכמו"ש הה"מ מקאזנין צללה"ה בעבודת ישראל, דידוע שאי אפשר לקבל הקדושה ביום שבת קודש אם לא ע"י ההכנה שאדם עושה כל ששת ימי החול, דהיינו ביום א' לעבוד לד' במדת אהבה וחסד, וביום ב' יראה, וביום ג' במדת התפארות, וכן כולם, עד יום הש"ק שבו שלמות הקדושה, וזהו וביום השביעי תשבות

וכל זה רמוז במה שהאריך הכתוב בפרטי החלום של יעקב אבינו, איך שהתחיל בחלום שהוא ענף מענפי הנבואה ועל ידי התורה וק"ש שעה"מ זכה להתעלות ממדרגה למדרגה עד שזכה לגילוי שכינה ונבואה עצמה ולא בחלום ידבר בו, וכל אחד אחד מישראל מוכשר לדבר זה [כל זה מדברי האוה"ח הק' (כת, יד ד"ה ובדרך רמז)], ורבינו האריך לבאר איך צריך להתנהג כדי שיזכה כל אחד לבוא לזה.

על פי זה יבאר את עומק כוונת האר"ז ל' בזמר לשבת קודש בסעודת דעתיקא קדישא, שאנו מבקשים להתעלות ממדרגה למדרגה לזכות למדרגת 'יראת הרוממות' בבח יקרת קדושת השבת ודבקות בה' על ידי התורה הקדושה ומצוותיה.

ועל פי הנתבאר שעל ידי עבודת ימי החול זוכים להתעלות בקדושת השבת ממדרגה למדרגה, יש לומר כי זה הוא פירוש הזמירות (מהאר"י הק' ליום ש"ק) 'ישר לן שופריה'^כ, שהקב"ה יתן לנו את קרני ההוד שזוכים לה על ידי התורה, כי אז מתפללין

אנחנו לזכות בזכות קדושת השבת ליראה עילאה - יראת הרוממות שהיא **יראת יעקב אבינו ע"ה**, ככתוב כאן בפרשה לאחר שזכה לגילוי שכינה: 'ויקץ יעקב משנתו וירא' ויאמר מה נורא המקום הזה', שאין הכוונה שם ליראה של עונש, שהרי זכה שם לגילוי שכינה, אלא הכוונה ליראה עילאה - יראת הרוממות, **וזה הוא** הכוונה במה שאמרו חז"ל **שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון** (ב"מ פד.) היופי של יעקב אבינו הוא מעין היופי של אדם הראשון, והיינו שהיראה של יעקב היה כעין היראה של אדה"ר^כ, שלא היה לו יראה תתאה כיון שלא היה בו יצה"ר כלל, והיה לו רק יראה עילאה^כ, **ונחזי ביקריה'** שהוא היראה עילאה על ידי **שנראה כי מלא כל הארץ כבודו** (ישעי' א, ג), וכפירוש **תרגומו 'מליא כל ארעא זיו יקריה'**, וזהו הרמז של ונחזי 'ביקריה' שנראה בכבודו, **ושנראה כי לית אתר פנוי מיניה** והוא **ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין** - שאין שום מקום בעולם פנוי ממנו שכבודו מלא עולם והוא סובב את כל העולם (עי' תיקו"ז צא, וזהו"ק ח"ג רכה).^כ, **'ויחזי לן סתריה' היינו שנזכה להתגלות**

הערות וצייונים

'שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל' והנמשל הוא: שכל החן והיופי החיצוני שבאדם הם שקר והבל הבלים אין בהם ממש, רק יראי ה' לומדי התורה ומקימיה ראויים להליל, כי רק היראה טהורה היא היופי האמיתי.

כה. כך מבאר כ"ק מרן האמונת משה זי"ע (כאן בפרשה אות ד) בכונת רבינו בזה, וז"ל: נראה לי בכונת רבינו שמעין שופריה דאדם הראשון קודם חטא עץ הדעת, וסמך לזה, ממה דאיתא דיעקב אבינו לא מת, כיון שהמיתה נגזרה אחר החטא, ויעקב אבינו היה מעין שופריה דאדם הראשון קודם החטא, לכן לא מת. וע"ש עוד ביאור נפלא בזה.

כו. הוא מלשון וזהו"ק (ח"ג רכה): 'איהו סובב כל עלמין ואיהו ממלא כל עלמין'. והחילוק בין ממלא כל עלמין ובין סובב כל עלמין הוא [על פי ביאורו של בעל התניא (פרק מו, מח)]

ה: וז"ח ח"א י. ואף שעיקר היראה היא יראת הרוממות, מכל מקום גם יראה תתאה היא עיקר היראה כיון שאי אפשר להגיע ליראת הרוממות קודם יראה תתאה, וז"ש רבינו שבכח ק"ש שעל המטה בקבלת עומ"ש וכו' זוכים לקדושת השבת, ועל ידי זה משתוקק מאוד מאוד וצמאה נפשו אל ה' לזכות ליראת הרוממות ולאהבת השי"ת, היינו שזוכים להתעלות במדרגה עליונה דהיינו מיראה תתאה ליראה עילאה ולאהבת ה'.

כג. בפרי צדיק (פ' שלח) מביא בשם פירוש הזמירות לר' ישראל סרוק מגורי האר"ז^ל, ששמע מרבו האר"ה ק החרוז השי"ן בניקוד חול"ם שופך"ה, והיינו השופר שלו, וע"ש בפרי צדיק שהאריך לבאר ענין זה. אבל רבינו מבאר על פי הנוסח המקובל לכל.

כד. היראה נקרא בשם 'יופי' על שם הכתוב (משלי ל, ה):

וידיעת פנימיות וסתרי הדברים שקיבל יעקב אבינו ע"ה בחלום 'דאתאמר בלחישא' - כל סודות התורה שנאמרו לו שם בלחש^{כז}, ועוד אנו מבקשים בכלל זה: 'יגלה לן טעמי דבתריסר נהמי', שהקב"ה יגלה לנו את סוד הענין של י"ב חלות של לחם הפנים^{כח}, אשר המה מרומזים נגד הי"ב שבטים (עי' תיקון^{כט} פד.), 'דאינון את בשמיה' דהשבטים רשימין באותיות שם הק' יו"ד ה"א, יו"ד בתחילת שמותן ה"א בסוף השם (שהש"ר ד, כה)^{כט}, שזה מורה על כשרותם וקדושתם^ל, ואין נזכה גם אנחנו לכל זה, הוא על ידי 'צורוא דלעילא' קשר שלמעלה

היינו שנהיה קשורים בקשר עליון על ידי שהיה דבוקים תמיד בד', כמו שנאמר: 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום', שהקשר והדבקות בין ישראל להקב"ה על ידי התורה והמצוות 'דביה חיי כולא' היא חיות הכל, וגם שנהדר לידע תמיד שזה התורה והמצוות היא כל החיות דקדושה של כל איש ישראל, וזולת זה אין לאדם חיים, ככתוב: כי הוא חייך ואורך ימין^{לא}, ובזכות זה נרבה ונוסיף כח בקודש, לעלות ממדרגה למדרגה, וזה שאמר 'ויתרבו חילא ותיסק עד רישא', שיתרבה הכח בכל העולמות ויעלו תפילותינו עד לראש^{לב}, וגם

הערות וצינונים

לסודות עליונים, ועל זה אנו מתפללים שיגלה לנו את אותם הסודות. והנה סוד לחם הפנים לא יתגלה אלא לעתיד לבוא, וא"כ מה ענין לבקש עתה שיתגלה לנו הסוד? ועל פי ביאורו של רבינו מובן היטב, שהרי בכוח השבת אנו זוכים ליראה עילאה ולברכת 'מעין עולם הבא' ששם מתגלים סודות התורה, וכיון שהשבת הוא מעין עוה"ב א"כ שפיר אנו מבקשים יגלה לן טעמא וכו'.

כט. בספר מנחת יעקב פירש ש"ב ככרות אלו הם רמז לשם הוי"ה ב"ה הכפול בשנים עשר צירופי הוי"ה, וכן הוא רמז ליעקב אבינו שיצאו ממנו י"ב שבטים, יעו"ש עוד מה שהאריך בזה.

ל. כאמור הי"ב לחמים מרמזים לסודות עליונים, והם כנגד י"ב שבטי קה, שכל אחד מהשבטים נאמר בפרשת פנחס (עי' רש"י במדבר כו, ה) 'ה' בתחילת השם ויו"ד בסופו, לומר שהקב"ה מעיד על קדושתם, וכמו שנאמר (תהלים קכב, ד): שבטי י-ה עדות לישראל.

לא. ואמרו חז"ל בפסחים (טז:) עם הארץ אסור להתלות עמו יחידי בדרך, על חייו לא חס על חיי אחרים לא כל שכן. ופרש"י: על חייו לא חס שאינו עוסק בתורה דכתיב בה' כי היא חייך ואורך ימין'.

לב. יש לפרש את עומק כוונתו על פי מה שאומר רבינו בהמשך הדברים שאנו מבקשים לזכות על ידי התפילה להמתקת הדינים והגבורות בחסדים ורחמים, וזה מרומז בזמר שאנו מבקשים כאן: יגלה לן טעמא דבתריסר נהמא דאינון אות בשמיה כפילא וקלישא. ופירושו (על פי ביאור אור

»ממלא כל עלמין" הוא האור האלקי היורד מדרגא לדרגא ונעשה יותר ויותר מצומצם עד שמתלבש בנבראים להחיותם, כמו הנפש המלוכשת בגוף ונותנת לו חיות, והוא מה שאמרו במדרש (ויק"ד פד, ח): מה הנפש ממלא את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם. ו"סובב כל עלמין" הוא האלקי הבלתי מוגבל, ובהיותו «אין סוף» לא יתכן שיהיה נתפס בנבראים שהם מוגבלים אלא הוא סובב ומקיף עליהם מלמעלה, ואף שגם אור זה נמצא בתוך העולמות ומשפיע בהם חיות וקיום, מ"מ הרי הוא נקרא 'סובב' כל עלמין, לפי שנשאר מובדל ומרומם מהם. ולפי זה ביאורו של רבינו הוא על דרך עליה ממדרגה למדרגה, שבתחילה מבקשים 'נוחזי ביקריה' - איך שמלא כל הארץ כבודו, וזהו הבחינה של ממלא כל עלמין שהוא השפעת האורות בצמצום גדול, ואח"כ מבקש עוד שנראה איך הוא סובב כל עלמין שזהו הבחינה הגדולה של השפעת האורות. וכל זה הוא כי לאחר עבודת ימי החול מתעלים בשבת קודש ממדרגה למדרגה, ודו"ק.

כז. בספר מנחת יעקב מבאר, כי תענוג השבת הוא מעין עולם הבא, שבו צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, והוא על ידי התגלות רצין דאורייתא, ולכן מבקשים שבזכות השבת יראה לנו את סודו, שנוכל להבין את סודות התורה. וע"ע בהערה דלהלן.

כח. בבית המקדש היה שתי מערכות של שישה לחמים בכל אחת מהמערכות, וכנגדם אנו עושים שלוש פעמים לחם משנה [שהם בסך הכל שש חלות] ועל פי האריז"ל יש לבצוע בשבת בכל סעודה י"ב חלות, ולחמים אלו מרמזים

בנו יתוסף כח, וזאת על ידי **שנזכה להיות תמיד דבוקים בה'** על ידי קיום התורה והמצוות. **וכאשר מחשבת איש ישראל היא דבוקה תמיד בה'** על ידי התורה והמצוות, **אזי הוא בבחינת צורתו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד** (עיין ב"דפב, ב) וע"ז זוכה שהתפילות עולים למעלה ונמתקים כל הדינים והגבורות בחסדים ורחמים^ל. ולבא לזכות למדרגות אלו הוא **על ידי לימוד התורה לשמה בקדושה ובטהרה ובשמחה**, ובשלושה דברים הללו **זוכים לכל זה להיות תמיד דבוק בה'**^ל, **ועל ידי כן ממילא זוכים לעלות ממדרגה למדרגה**, שזוכים **ללמוד יותר תורה וגם יותר להתפלל כרצון ה'**, ועל ידי זה זוכים **להרגיש צוף אמרי נועם** מהמתיקות הגדולה

והנפלאה **הטמונים בתיבות ואותיות הקדושים** של התורה והתפילה, וע"ז באים **לזכות** יותר ויותר **לשמחת התורה המשמחת לב'**, וזה **'חדו חצדי חקלא'**, שמחו קוצרי השדות, **זה הוא משל ורמז לתלמידי חכמים העוסקים בתורה ותפילה** (עי' זוה"ק ח"א רטז). שהם משולים לקוצרי השדה כמו עובדי אדמה שמשליכים את האבנים והפסולת מהשדה, כמו כן תלמידי חכמים הם קוצרי השדה של שדה חקל תפוחין קדישין, שעל ידה באות הברכות וכל הטובות שבעולם, וזאת על ידי **'בדיבור זה תורה, 'ובקלא, זה תפילה**. שבכח התורה והתפילה הם משליכים את כל המקטרגים והדינים מנכסת ישראל, וממשיכים על ישראל את כל הברכות **'עכלה"ק**

הערות וציורים

לד. עיקר ענין המצוה היא לעשותה בשמחה, כמוש"כ רבינו יונה (משליד, כא) שהשמחה היא מעיקרי העבודה. ובאורחות צדיקים כתב (שער השמחה): שכל העושה מצוה בשמחה יש לו שכר אלף ידות יותר ממי שהמצוה עליו למשא, והוא מצליח בכל דרכיו, «והקב"ה שולח לו רוח"ק בקרבו ולבו שמח ומתמלא באהבת הקב"ה" וזה מה שרמז כאן רבינו בדבריו הק', ועיין עוד בפרי הארץ פרשת מטו"מ.

לה. הוספנו בביאור «יותר ויותר», שהרי רבינו אומר שזוכים לכל זה על ידי שלומדים תורה בקדושה ובטהרה **ובשמחה**, וא"כ הרי כבר לומד בשמחה, ומה שייך לומר שלמי שלומד בשמחה שיזכה על ידי התורה ללמוד בשמחה, אלא על כרחך צריך לומר שיזכה יותר ויותר לשמחה, כי גם בשמחה יש הרבה מדרגות (עיין מש"כ רבינו במאמרו לר"ח אדר אות א), וזאת על ידי שיזכה להרגיש צוף נועם התורה. וע"ע בהתם סופר פ' תולדות (ד"ה יתן לך)

לו. עיין באמונת משה סוף אות ד שכתב פירוש נורא ונפלא בזה. ואולי יש לבאר עוד בכונת רבינו, דהנה כתיב (בראשית כו, כב): 'הקול קול יעקב'. ויש לדייק למה נאמר ב' פעמים קול, ויותר יש להבין (והוא קול הזוה"ק) בטעם השינוי, שהראשון נכתב הקל [בלא וי"] והשני קול [מלא וי"]. ומבאר בעל התניא בספרו 'תורה אור' (פ' כי תשא דף פה): על פי מה שדרשו חז"ל (ילקוט' ש בראשית רמז קטו) את הכתוב על קולו של יעקב המצוי בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ואלו הם שני הקולות, אחד

שבת): יגלה לן טעמו של י"ב ככרות של שבת, שהם אות ו' שבשם הוי"ב ה"ב [בחינת יסוד דארץ אנפין] הכפול במילוי ו' [היינו שאות ו' בגי' י"ב] והוא אות דק [שיסוד דארץ הוא נסתר, ומשם מזיל הברכה והשפע, ולכן מתפללים על זה שיתגלה לנו].

לג. להבנת עומק דבריו הק' הוא עפ"י מה שהביא רבינו בפרשת אמור אות ה', וזלה ק': ...וזה 'תמים תהי' עם ה' אלקיך' כמו שפירש רש"י שם התהלך עמו בתמימות ולא תחקור אחר עתידות אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות ואז תהי' עמו ולחלקו, ר"ל יראה תתאה הוא יראת עתידות שירא מרצוה בישא, וזהו תמים תהי' ר"ל אל תירא מפחד עתידות היינו מעונש המר, כי זה הוא יראה תתאה, והעיקר יראת ה' טהורה היא בגין דאיהו רב ושלטי עיקרא ושרשא דכל עלמין, שזה הוא רצונו, ואם זוכה ליראה עילאה זוכה להמתיק כל הדינים לחסדים טובים, וזה 'עם ה' אלקיך' היינו שעם שם אלקים יהי' שם הוי' ויהי' הדין ממוזג ברחמים, וכמאמרם ז"ל עה"פ 'ביום עשות ה' אלקים', ותמים נקרא כשהדינים ממוזגים ברחמים, כד"א 'ועקב איש תם', היינו ביראתו הטהורה, וכמו"ש מה נורא המקום הזה, הומוג הדינים ברחמים, כנודע שיעקב הוא עמודא דאמצעותא מדת תפארת ממוזג מחו"ג, וזש"כ רש"י ז"ל ואז תהיה עמו ולחלקו, כמו"ש ז"ל צורתו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד, ומיראה טהורה זוכה להיות דבוק עם ה'.

של רבינו האדמו"ר הזקן זי"ע, מכאן ואילך הם דברי בנו הגדול רבינו הגדול המאוורן של ישראל זי"ע.

וכבר אמרנו (ע"י להלן אות ה) **לפרש הפסוקים בפרשה זו** (כח, טז-יז): שכאשר הקיץ יעקב משנתו אחזו פחד ומורא, ויאמר: אכן יש ה' במקום הזה **'ואנכי לא ידעתי'**, ואין מובן מה כוונתו בזה, ומה היה עושה אילו היה יודע שיש ה' במקום הזה. וגם לבאר את **קושית הזוה"ק** (קג): **וכי תוהוה הוא דלא ידע**, וכי יעקב אבינו אחז את עצמו במדרגה שהיה צריך לדעת ולהרגיש בקדושת המקום עד שהוא תמה על עצמו איך יתכן ש'אנכי לא ידעתי'? **ועוד דקדוקים הידועים ומבוארים במפרשי התורה ז"ל** כפי שהם יבוארו להלן מתוך המאמר.

ישוב קושית הזוה"ק על מה שאמר יעקב אבינו – וכי תוהוה הוא דלא ידע? ויבאר את עומק הכוונה בדברי יעקב אבינו 'ואנכי לא ידעתי'

דהנה ידוע (ע"י ספר יצירה ו, א) **שכל הארת קדושה שבא לעולם יש את זה בשלושה בחינות של 'עולם שנה נפשי', שהם מקום זמן והאדם, היינו שהארת והשפעת הקדושה בא או מחמת בחינת עולם, דהיינו הקדושה שיש באותו מקום, או מחמת בחינת שנה דהיינו קדושת הזמן, או מחמת בחינת נפש דהיינו**

סיכום הדברים: מעשה אבות סימן לבנים עד סוף כל הדורות, ומכל המעשה על חלומי של יעקב יש לנו ללמוד איך צריך האדם לישון מתוך תשובה וחרטה על העבר וקבלת עול מלכות שמים על העתיד. ולישון מתוך דברי תורה בקדושה ובטהרה ובשמחה, ועל ידי זה יזכה לישון טוב במנוחת הדעת שהמלאכים ישמרו עליו, וכשיעלה עוד יותר יזכה אף לראות שעל ראשו שכינת אל בעצמו, ואינו צריך לשמירת המלאכים. ועל ידי זה יזכה להקיץ ברחמים - להתעורר לעבודת השי"ת בקיום מצות 'שויתי ה' לנגדי תמיד' בפחד והכנעה ויראת אלקים. וזהו ההכנה הראויה לקבל קדושת השבת, ולהתעלות למעלה בקודש ליראה עילאה ואהבת ה'. וכאשר מחשבת ישראל היא דבוקה תמיד בה' אזי הוא בבחינת צורתו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד, ולכל זה זוכים ע"י לימוד התורה לשמה בקדושה ובטהרה ובשמחה, ועל ידי כן ממילא זוכים לעלות ממדרגה למדרגה, ללמוד תורה ולהתפלל כרצון ה', ולהרגיש צוף אמרי נועם הטמונים בתיבות ואותיות הקדושים, ולזכות לשמחת התורה המשמחת בל.

על פי דרכו של האדה"ז יוסיף רבינו לבאר באופן אחר בענין חלומי של יעקב, ואת המשך הפסוקים שם, ואיך ובמה שייך גם לנו מדרגות גדולות אלו,

הערות וציורים

כתב על הפסוק (שמות יט, יח) 'והר סיני עשן כולו', שתיבת עש"ן מרמז על ע'ולם ש'נה נ'פש, והיינו כי כמו שיש בנפש קומה של רמ"ח אברים ושם"ה גידים, כן יש בעולם, וכן בשנה. עיין על כך בארוכה בערבי נחל פ' חקת (דדושג) ובמאור עינים פ' וישלח (ד"ה על כן). ובספרי החסידות השתמשו במושג זה לענין הרבה דברים בעבודת ה' וכאן מבאר את זה רבינו לענין המשכת השפעת הקדושה על האדם מכח שלושה בחינות אלו.

הוא קול התורה הנשמע בבתי מדרשות והוא קול מלא, והשני הוא קול התפילה הנשמע בבתי כנסיות והוא קול חסר [ע"ש בטעם הדבר]. וזה מרמז כאן רבינו בפירוש הזמר 'בדיבור ובקלא' שהם קול התורה [והוא לשון דיבור כיון שהוא קול מלא] וקול התפילה [שהוא קול חסר].

ועומק כוונת דברי רבינו האדה"ז 'בואר להלן בהמשך המאמר על ידי רבינו הישמח ישראל זי"ע.

לז. מקור הדברים הוא בספר יצירה, והראב"ד בפירושו שם

וזהו פירוש הכתוב: **'ויירא ויאמר וגו' אין זה כי אם בית אלקים'**, היינו שמחמת פחד ומורא מגילוי השכינה אמר ש'אין זה' בכוחו ובזכותו, אלא הבין כי רק כח קדושת המקום גרם לי לגלות עלי אור נפלא כזה, מחמת כי זה המקום הוא 'בית אלקים' שהוא מקום המקדש ונעקר הר המוריה ובא לכאן (רש"י כח, יז), **'וזה שער השמים'** שהמקום הזה מכון כנגד שער השמים, כמו שאמרו חז"ל **'שירושלים של מעלה מכון כנגד ירושלים של מטה'** (ב"ר ט"ז, וכל זה מורה על גודל קדושת המקום שהיה עומד שם, אבל מצד 'ואנכי', היינו החלק שלי מבחינת 'נפש' שבעולם שנה נפש, 'לא ידעתי', אין לי שום חלק בזה, כי לא באתי כלל לידי מדרגה של דעת גבוה כזה, ובה נתיישב קושיית הזוה"ק, כי מה שאמר יעקב אבינו 'ואנכי לא ידעתי' לא אמר זאת בלשון תימה ופליאה, אלא בלשון של ענוה ושפלות, שכל המראה והגילוי הזה לא שייך אליו כלל.

מעשה אבות סימן לבנים – וכל ענין החלום בא ללמדנו שגם מי שאינו ראוי להמשכת הקדושה לא מצד נפש ולא מצד מקום, מכל מקום יכול כל אחד לזכות להארת הקדושה בקרבו מצד עולם – זמני מקראי קודש.

קדושת האדם וכפי שיבואר. **כי לפעמים יקרה אפילו לאדם פשוט גם כן** שאינו בעל מדרגה גדולה שיוכל להתפלל כראוי, **וישיג יראת שמים לעילא מן דרגיה** – למעלה מכפי מדרגותיו, והטעם שזוכה לזה הוא מבחינת 'עולם' דהיינו מחמת שהמקום שעומד שם הוא מקום קדוש, או מבחינת 'שנה' דהיינו מחמת קדושת הזמן כמו שבתות וימים טובים או שאר מקראי קודש שהקב"ה מאיר ומשפיע בהם הארת הקדושה^{לט}, **ויעקב אבינו ע"ה כאשר ראה החלום בענינים קדושים כאלו, וכאשר קץ משנתו חז ראה והרגיש את כל מראה החלום וגילוי השכינה, ויירא מאד, כי דימה בנפשו ברוב ענוותנותו, שמצדו לא בא להזדככות נפלא כזאת, ואינו ראוי שיתגלה לו ענינים נפלאים כאלה, וגם לראות במורא גדול זו גילוי שכינה, כמו שאמר הכתוב: 'והנה ה' נצב עליו' שהוא בחינה של נבואה במדרגה גדולה מאוד^{לז}, ומהתבוננות בענין נפלא הזה וההכרה שזכה לכל זה רק מצד חסדי השי"ת ולא מצד עצמו, זכה לבא לידי ידיעה יותר גבוה, ועלה על ידי ענוותנותו הגדולה למדרגה יותר עליונה, שזכה ליראה גבוה** שהיא יראת הרוממות.

הערות וצינונים

לט. ולכאורה אינו מובן למה צריך גילוי זה להכניס בו פחד ומורא, על כך כותב רבינו הללן בפרשה אות ד ובמאמרי חנוכה אות כג: אף על פי שיש להם תלות במעשיהם הטובים אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנם, היינו על דרך הכתוב (תהלים לו, י) באורך נראה אור, כל מה שנעשה מקורב יותר להשי"ת, והוא במדרגה גבוה מעל גבוה, אז נדמה בעיניו כאילו נחשך בעדו אורו ואינו רואה כלום, והוא נהורא אוכמא הוא לגבי נהורא עילאה (עי' תיק"ז צ:), וזה 'באורך נראה אור' היינו שאין זה עוד אור הגדול. ועל ידי התבוננות זו נעשו בטל ומבוטל כאין ממש.

לח. וכן מחמת שהוא מחובר ומקושר לנפש צדיק וזה משפיע עליו כמו שאמרו (כלים פ"ב מ"ב) כל המחובר לטהור טהור. ועיין מה שכתב בזה רבינו במאמריו לפורים אות ג (ד"ה אבל מבואר). ובפרשת חיי שרה אות ו כותב רבינו: בחינת נפש מעש"ן שמקדש ומטהר את עצמו בקדושה ובטהרה, וזה נשאר לעד, ולזכר עולם יהיה צדיק (תהלים קיב, ו). וגם כן ימי חייהם שהוא בחינת שנה מעש"ן נשאר לעד להאיר מתוך חשיכה בדורות אחרונים בעקבתא דמשיחא... נתעורר הזמן נחלת ימיהם שקדשו וטהרו להאיר לנו בתוך החשכות.

מעשו ומלבן, וכאשר אזכה להינצל מהם' וישבתי בשלום אל בית אבי' ושם יהיה המקום קודש, בקדושת ד' אמות של הלכה שלמד והתפלל בהם יצחק אבינו ע"ה בקדושה ובטהרה, אז' והיה ה' לי, היינו לנפשי, 'אלקים' והכוונה בזה כמבואר בספר הק' אוהב ישראל (לחנוכה, ד"ה ענין כוונת) שפירש את הענין של יחוד הוי"ה אלקים (זוה"ק ח"א יב), ששם אלקים מורה על המעשה, שכן פירושו שהוא תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם, והיינו שיקבל על עצמו לזכר ולטהר את עצמו לעשות כל העובדות וכל התנועות בלתי לד' לבדו, ומייחד את מעשיו וכוחותיו בהוי"ה אמיתית. היינו שלפי דעתו של יעקב אבינו לא היה אז נפשו שלם ולא היה ראוי להתגלות הזאת, וזכה לזה רק מפתת קדושת המקום. ולזאת נדר, אם יעזור לו ה' וישב בשלום מן החטא אל בית אבי, אז יהיה גם נפשו קדוש בכל מיני קדושות, 'והיה הוי"ה לי לאלקים' היינו שלא יעשה בכל תנועותיו שום תנועה בלתי לד' לבדו, ועל ידי שהוא יודע שבחינת הקדושה הזו אינו מכוחו אלא מצד חסדו ית"ש (ענין בבת עין'פ' מקץ ד"ה עוד נראה לי ע"ד רמז), על ידי זה יהי' כסא להשראת השכינה, ויעשה בזה יחוד הוי"ה אלקים.

על פי זה מבאר את כוונת הזמור 'ישרד לך שופריה וכו' שגם תפילותינו אף כי מצד עצמינו לא יוכלו לעלות, אף על פי כן מצד קדושת היום נזכה אשר גם על ידי תפילותינו ימתקן הכל לטובה.

וזה שאנחנו מתפללים בזמור הארז"ל ליום שבת קודש, כאשר יופיע ביקרו, 'ישרד לך שופריה', היינו שהקב"ה יתן לנו את שופריה דיעקב אבינו ע"ה, וכדאיתא שופריה דיעקב מעין שופריה

אכן באמת היה יעקב אבינו ע"ה היה ראוי ביותר לכל המראה הגדול וגילוי שכינה, כי היה מזוכך בהזדככות רב, ומקודש בכל מיני קדושות, ולו נאה ויאה כל זה, והקב"ה עשה הכל שכך יחוש ויאמר יעקב אבינו, כי היה בזה בחינת 'מעשה אבות סימן לבנים', בכדי שיוכל כל איש ישראל ללמוד מזה איך לחזק את עצמו, אף כי ירגיש באמת בנפשו שאיננו מתוקן ולא נזדכך, ואין צריך לומר באופן של ח"ו עוד להיפך, וגם אנחנו על אדמה טמאה, וכיון שגם מצד נפש וגם מצד המקום אין אנחנו ראויים להשראת הקדושה, אם כן איך ובמה יוכל להתעוררות בהארת הקדושה. עם כל זאת אף על פי שכן הוא מצבו באמת, מכל מקום בל יאמר לנפשו נואש חלילה, כי הקב"ה חושב לעזרת בניו לבל ידח ממנו נדח ח"ו, ולכן נתן לנו הארות קדושה גם מבחינת עולם - מצד קדושת זמן מקראי קודש מתחילה, וראשון להם להשפעת אותם הארות הקדושה הוא יום השבת קודש שהנחיל הקב"ה מנוחה לעמו לכל אחד ואחד מישראל, והנחיל אותם 'בקדושתו' דייקא, על ידי אתערותא דלעילא בלבד, ותעלה הארה זו על האדם אף בלא שום אתערותא דלתתא על ידי התעוררות שלו, רק עצם היום קדוש הוא, ובו טוב לכל אחד להודות לה, וכיון שכל אחד בלי יוצא מן הכלל זוכה לקבל הארת הקדושה לפיכך יפארו ויברכו לו' כל יצוריו', יהיה מי שיהיה ואין נפק"מ באיזה אופן ומצב שהוא. ולפי דברינו שיעקב אבינו ברוב ענוותנותו סבר שאין לו שום זכות בכל המראה הגדול, יש לומר כי זה היה כוונת הנדר אשר נדר יעקב אבינו (כח, כ-כא) לאחר מראה החלום: 'אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך' וגו', מכל מיני מכשול שיכולים לבוא

בחסדו הגדול מצד קדושת הזמן. ואף שאין אנו יכולים לבוא לאותו המדרגה שהיה אז ליעקב אבינו, עם כל זאת **כאשר נזכה להשיג קדושה ויראת שמים מעט דמעט מיראת אבינו יעקב** שהיה לו בעת החלום, ונזכה גם על ידי אותו התעוררות דקדושה להדביק נפשינו באור החיים - הקב"ה על ידי עריבות נעימות קדושת שבת קודש, וזה הכוונה בזמר 'צורא דלעילא', היינו שנהיה צורים ודבוקים בה', אז נוכל גם אנחנו לשמוח בשמחת התורה הקדושה, וזהו הכוונה בהמשך הזמר 'חדו חצדי חקלא אתם התלמידי חכמים הנקראים 'חצדי חקלא' - עובדי השדה, תהיו שמחים 'בדיבור' זהו תורה, 'ובקלא' זה תפלה, ועל"ז תזכו 'ומללו מלה מתיקא כדובשא', היינו שגם תפילותינו אף כי מצד עצמינו אינם כראוי ולכן לא יוכלו לעלות למעלה, אף עלפי כן מצד קדושת היום - קדושת השבת קודש נזכה אשר גם על ידי תפילותינו ימתקו הכל לטובה ויהיו מתוקים כדבש ונופת צופים. (כת"ק).

דאדם הראשון, היינו שנדע ונכיר כי אף שאנחנו באמת מצד נפשינו אין אנחנו ראויים לשרות עלינו אור הקדושה, אבל על כל פנים מחמת קדושת הזמן שהיא בחינת שנה מעולם שנה נפש, עצם יום השבת קודש, נזכה ליראה הגדולה, בחינת בראשית - 'ירא שבת', שהוא יראת הרוממות, ואז 'ונחזי ביקריה' שנראה שמלא כל הארץ כבודו, ותרגמו מליא כל ארעא זיו יקריה, ועוד אנו מבקשים בזה 'ויחזי לן סתריה דאתאמר בלחישא', היינו שיראה לנו בעיני הדעת שנזכה להבין את הסוד (מפני) מה שנסתר מיעקב אבינו ע"ה, בעת החלום ובהקיצו, את גודל מדרגתו הקדושה, ולכן דימה בנפשו שאין זה מצידו כלל שהרי זהו לעילא מן דרגיה, וכל זה הוא רק מצד חסדי השי"ת עליו, למה היה כל זה, כשנתבונן ונבין שכל זה הוא רק למעננו, למען נוכל גם אנחנו להתחזק את עצמנו בהיותינו על אדמה טמאה, ומים אין להעביר טומאה, ואין אנו ראויים מצד מעשינו להארת הקדושה, אבל הקב"ה ישפיע עלינו

תמצית המאמר

'שויתי ה' לנגדי תמיד' הוא כלל גדול במעלת הצדיקים.

ובישיבתו ובכל תנועותיו עיני ה' משוטטות בכל, ויהיה לו בזה שמירה שלא לעשות שום דבר כנגד רצונו ית"ש.

ואם ישמור האדם את עצמו לקיים כן בכל ששת ימי המעשה, זה הוא הכנה טובה לקבל על עצמו קדושת שבת קודש, וזה הוא בחינת זכור מחד בשבא לשבתא כמבואר בראשית חכמה ובספרים הקדושים, וכאשר שופע עליו אור קדושת שבת קודש אז נעשה מצירוף 'בראשית' 'ירא שבת', שיזכה להתעלות במדרגה עליונה וישתוקק מאוד מאוד וצמאה נפשו אל ד' לזכות ליראת הרוממות ולהאבת השי"ת.

ואך נזכה לכל זה, על ידי שנהיה דבוקים תמיד בה', ולידע שזה היא כל החיות דקדושה של כל איש ישראל, ובזה נרבה ונוסיף בקודש, וכאשר מחשבת ישראל היא דבוקה תמיד בה' אזי הוא בבחינת צורתו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד, וע"י לימוד התורה לשמה בקדושה ובטהרה ובשמחה זוכים לכל זה, ועל ידי כן ממילא זוכים לעלות ממדרגה למדרגה, ללמוד תורה ולהתפלל כרצון ה',

התורה הקדושה היא נצחית ובכל הכתוב בה יש לימוד להועיל לכלל ולפרט מישראל בכל דור ובכל זמן, וגם אחז"ל כי 'מעשי אבות סימן לבנים', וא"כ יש להבין מה בא ללמדנו כל המעשה עם חלומו של יעקב אבינו ע"ה, ומה ניקח ממנו לעבוד את השי"ת.

לזאת אומר רבינו כ"ק מרן האדה"ז זי"ע: שכאשר ישכב איש ישראל מתוך תשובה ומעשים טובים, ומתוך דברי תורה לשמה בקדושה וטהרה ובשמחה, ומתוך וידי על כל המעשים, כאשר הוא מסתכל כאילו שהוא מסתלק מן העולם באותו היום, אז זוכה לישון כשכל חלומותיו מיושבין וערבה עליו שנתו, וידמה ויזכור אף בשעת שנתו בחלומו שמלאכי אלקים עומדים אצלו לשמרו מכל רע ועל ראשו שכינת אל, בבחינת 'הנהגה' נצב עליו, וכשישן בטוב אז יקין ברחמים, ותיכף בהקיצו משנתו ירא ויפחד ויהיה לנגד עיניו לקיים שויתי ה' לנגדי תמיד, כמבואר ברמ"א ראשית דבריו הקדושים לאו"ח בשם הרמב"ם, וזה היא בחינת 'יראת אלקים', שיהיה תמיד נגד עיניו ובלבו ומוחו שה' נצב עליו תמיד, בלכתו ובשכבו ובקומו

'ואנכי', היינו מבחינת "נפש שבעולם שנה נפש, 'לא ידעתי', לא באתי לידי דעת גבוה כזה. ועל ידי ההתבוננות בענין נפלא הזה בא לידי ידיעה יותר גבוה, ועלה ליראה גבוה.

אכן באמת היה יעקב אבינו ע"ה מזוכך בהזדככות רב, ומקודש בכל מיני קדושות, והכל היה מעשי אבות סימן לבנים, כדי שיוכל כל איש ישראל לחזק את עצמו, שלא יאמר לנפשו נואש חלילה, כי הקב"ה חושב לעזרת בניו לבל ידח ממנו נדח ח"ו, ונתן לנו מקראי קודש מתחילה, וראשון להם הוא יום השבת קודש שהנחיל הקב"ה מנוחה לעמו 'בקדושתו' דייקא, ותעלה אף בלא שום אתערותא דלתתא, רק עצם היום קדוש הוא, ובו טוב להודות לה', לפיכך יפארו ויברכו לו 'כל יצוריו', יהיה מי שיהיה.

וכאשר נזכה להשיג קדושה ויראת שמים מעט דמעט מיראת אבינו יעקב בעת החלום, ונזכה להדביק נפשינו באור החיים על ידי עריבות נעימות קדושת שבת קודש, וזה 'צורא דלעילא', אז נוכל גם אנחנו לשמוח בשמחת התורה הקדושה, וזהו 'חדו חצדי חקלא בדיבור' זהו תורה, 'ובקלא' זה תפלה, 'ומללו מלה מתיקא כדובשא', היינו שגם תפילותינו אף כי מצד עצמינו לא יוכלו לעלות, אעפ"כ מצד קדושת היום נזכה אשר גם על ידי תפילותינו ימתקו הכל לטובה.

ולהרגיש צוף אמרי נועם הטמונים בתיבות ואותיות הקדושים, ולזכות לשמחת התורה המשמחת לב, עכתודה"ק.

ודבריו הקדושים מכוונים אל אנשי מעלה המכינים את עצמם בכל ימות השבוע בהכנה דרבה להיות כלי מוכן לקבל את קדושת השבת, שאז זוכים להתעלות עי"ז ממדרגה למדרגה - מיראת חטא ליראת הרוממות, ולהיות תמיד אור הוי"ה ב"ה לנגד עיניהם.

ומה יעשו אזובי הקיר? אותם האנשים שאינם במדרגה זו. לזאת בא בנו הגדול רבינו זי"ע כשהוא הולך בעקבותיו, ומוסיף לבאר קצת בדרך אחרת מה שיש לנו ללמוד מחלומי של יעקב אבינו, ומה יש לנו ליקח ממנו לעבודת השי"ת:

והוא עפ"י הכלל הידוע שיש עולם שנה נפש. ולפעמים יקרה לאדם פשוט גם כן שיתפלל כראוי, וישיג יראת שמים לעילא מן דרגיה, מחמת שהמקום הוא קדוש, או מחמת הזמן שבתות ויו"ט מקראי קודש, ויעקב אבינו ע"ה כאשר ראה החלום בענינים קדושים כאלו, דימה בנפשו שמצדו לא בא להזדככות נפלא כזאת, שיתגלה לו ענינים נפלאים כאלה, ומורא גדול זו גילוי שכינה, ולכן אמר: אין זה כי אם בית אלקים, היינו שרק המקום גרם לי לגלות עלי אור נפלא כזה, מחמת כי זה מקום המקדש ונעקר הר המוריה ובא לכאן, אבל

הוראה למעשה בעבודת ה'

א. כאשר ישכב איש ישראל מתוך תשובה ומעשים טובים ומתוך דברי תורה לשמה וידידי על כל המעשים, ומסתכל כאילו שהוא מסתלק מהעולם באותו היום, אז יהיו כל חלומותיו מיושבין וערבה שנתו, וידמה ויזכור אף בשעת שנתו בחלומו שמלאכי אלקים עומדים אצלו לשמרו מכל רע ועל ראשו שכינת אל. וכשישן בטוב אז יקיץ ברחמים, ותיכף בהקיצו משנתו יירא ויפחד ויהיה לנגד עיניו לקיים שויתי ה' לנגדי תמיד, וזה היא יראת אלקים, שיהיה נגד עיניו תמיד ובלבו ומוחו שה' נצב עליו תמיד, בלכתו בשכבו ובקומו ובישיבתו ובכל תנועותיו עיני ה' משוטטות בכל.

ב. אם ישמור האדם את עצמו לקיים כן בכל ששת ימי המעשה, זה הוא הכנה טובה לקבל על עצמו קדושת שבת קודש, וזה הוא בחינת 'זכור' זכרהו מחד בשבתא לשבתא, וכאשר שופע עליו אור קדושת שבת קודש אז נעשה מצידורף 'בראשית' 'ירא שבת', ומשתוקק מאוד מאוד וצמאה נפשו אל ה' לזכות ליראת הרוממות ולאהבת השי"ת. וע"י לימוד התורה לשמה בקדושה ובטהרה ובשמחה זוכים לכל זה, ועל ידי כן ממילא זוכים לעלות ממדריגה למדריגה, ללמוד תורה ולהתפלל כרצון ה', ולהרגיש צוף אמרי נועם הטמונים בתיבות ואותיות הקדושים, ולזכות לשמחת התורה המשמחת לב.

ג. כל איש ישראל צריך לחזק את עצמו, אף כי ירגיש באמת בנפשו שאיננו מתוקן ולא נזדכך, וח"ו עוד להיפך, וגם אנחנו על אדמה טמאה, אף על פי כן בל יאמר לנפשו נואש חלילה, כי הקב"ה חושב לעזרת בניו לבל ידח ממנו נדח ח"ו, ונתן לנו מקראי קודש מתחילה, וראשון להם הוא יום השבת קודש שהנחיל הקב"ה מנוחה לעמו 'בקדושתו' דייקא, ותעלה אף בלא שום אתערותא דלתתא, רק עצם היום קדוש הוא, ובו טוב להודות לד', ולפיכך יפארו ויברכו לו 'כל יצוריו', יהיה מי שיהיה.

ד. כאשר נזכה להשיג קדושה ויראת שמים מעט דמעט מיראת אבינו יעקב בעת החלום, ונזכה להדביק נפשנו באור החיים על ידי עריבות נעימות קדושת שבת קודש, אז נוכל גם אנחנו לשמוח בשמחת התורה הקדושה, שגם תפילותינו אף כי מצד עצמינו לא יוכלו לעלות, אעפ"כ מצד קדושת היום נזכה אשר גם על ידי תפילותינו ימתקו הכל לטובה.

בִּנְתֵּי הַמֶּאֱמָר מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל צְדִיקִים

א

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂיךָ וּבֵיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבּוּת.

עם יין - כמנחן שם ע"ב בגי' חס"ד, ואילו הרה"ק מרוז'ין יעמיד מאה ושנים עשרה צלוחיות יין - קי"ב כמנחן יב"ק. נענה הרה"ק מרוז'ין ואמר, שבדעתו שהרה"ק מאפטא יעמיד שש צלוחיות יין, ואילו הוא בעצמו יעמיד שבעה צלוחיות, והרה"ק מאפטא הסכים לדבריו.

בעת הסעודה כשאמרו דא"ח אמר הרה"ק מרוז'ין לבאר את שם החודש 'תמוז', ואמר שכל יסורי הגלות שעוברים בו בני ישראל, וכל צרותיהם הפוקדים אותם רח"ל, אינם אלא המשך מחטא העגל, שעליה אמר הקב"ה 'וביום פקדי ופקדתי'. וחטא בני ישראל היה כי בעת שמשח רבינו עלה למרום ביום ז' בסיון, ויום זה לא נחשב בחשבון הארבעים יום שהיה בשמים, ובעת רדתו מן ההר נאמר בו: 'וירא העם כי בושש משה לבוא', ואחז"ל אל תקרי בושש אלא באו שש, שהתעכב משה עוד יום, ורואים א"כ שחטא העגל היא מחמת שטעו בני ישראל בו ז', ובני ישראל מבקשים מהקב"ה

רבינו האדמו"ר הזקן מדבר בקדשו בתוך מאמרו: "ואם ישמור האדם את עצמו לקיים כן בכל ששת ימי המעשה, זה הוא הכנה טובה לקבל על עצמו קדושת שבת קודש, וזה הוא בחינת זכור מחד בשבא לשבתא, כמבואר בראשית חכמה ובספרים הקדושים, וכאשר שופע עליו אור קדושת שבת קודש אז נעשה מצירוף 'בראשית' 'ירא שבת', ומשתוקק מאוד מאוד וצמאה נפשו אל ד' לזכות ליראת הרוממות ולאהבת השי"ת".

בכח השבת מתקנים את חטא העגל

בענין זה מסופר מעשה רב ונפלא מאד: הרה"ק מהר"י מרוז'ין זי"ע נפגש פעם אחד עם הרה"ק האוהב ישראל מאפטא זי"ע בראש חודש תמוז, וערך הרה"ק מאפטא סעודת ר"ח לכבודו של הרה"ק מרוז'ין. בעת הסעודה פנה הרה"ק מאפטא להרה"ק מרוז'ין ואמר לו שברצונו להעמיד יין לסעודה, והוא יעמיד שבעים ושנים צלוחיות

אופן ההכנה לשבת קודש

ובענין ההכנה לשבת על ידי העבודה בששת ימי המעשה כתב הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע (עבודת ישראל פ' משפטים ד"ה ששת ימים): שעל ידי ההכנה הגשמית שאנו מכינים על שבת קודש עושים בזה גם את ההכנה הרוחנית לקבלת הקדושה דלעילא, ועל כן ב"ש שסוברים "זכרוהו מחד בשבת לשבתא" היו נוהגים להכין בהמה לכבוד שבת מיד בראשית השבוע, ואם מצאו אחרת נאה הימנה היו מניחים את הראשונה ולוקחים את האחרת, וכן בכל יום, כדי לעשות עי"ז ההכנה הרוחנית לשבת. וכמו שאנו רואים שהעשיר אשר יש לו כל מכין על שבת בהרחבה ומזמין עמו את העני עמו שאין לו מה להכין, כמו כן הצדיק הגדול המכין את עצמו בקדושתו כל ימות השבוע על כבוד שבת קודש, ומזמנים עמו את הנלווים אליו והפחותים ממנו, אשר אין לאל ידם להכין עצמם בהכנה כראוי, והם נכללים עם קדושת הצדיק להתפלל עמו לכבוד שבת, ולשמוח ולהתענג בתענוג חי עולמים...

אבל מי שרוצה לדבק עצמו אל האמת, צריך שיתחזק בעצמו בהכנה דרבה ולא יסמוך בזה על הצדיק, ועל זה רמזו חז"ל: 'עשה שבתך חול' ואל תצטרך לבריות' כלומר שתכין את עצמך בכל ימות החול לכבוד שבת קודש, ואז לא תצטרך לבריות - כלומר לישועת מי שגדול ממך שהוא יזמין אותך, אלא תהיה בעצמך מוכן אל קבלת הקדושה, עכדה"ק.

וא"ת מה גרע אם יסמוך עצמו על הצדיק? את זה נוכל להבין על פי מעשה רב שסיפר הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע (אמרי פנחס שערי הסיפורים אות יז): שראה פעם אחד מאנשיו שכבר

שימחול להם החטא, וזה הרמז תמו"ז - תם ו' ז', שחטא העגל שהיה משום ו' ז' כבר יתום ויכלה. והוסיף הרה"ק מרוז"ן ואמר: שהאופן לתקן חטא העגל שהיה חטא של עבודה זרה היא על ידי שמירת שבת כהלכתה, כמו שאמרו חז"ל כל המשמר שבת כהלכתה אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו, שעל ידי שמירת השבת כראוי וכהלכתו, ועי" קדושת השבת מתקנים את הפגם והחטא.

וסים הרה"ק מרוז"ן, שזהו תם ו' ז', כשאחד מישראל מעלה את ששת ימי המעשה למדריגת שבת, בבחינת 'עשה שבתך חול' שאפילו ימי החול הם בבחינת שבת, אז תם חטא העגל שהוא חטא של ו' ז'.

לא תבערו אש ביום השבת

החתם סופר הקדוש זי"ע הביא (חת"ס עה"ת פ' ויקהל ד"ה ששת) מקור מהתורה על ענין ההכנה הנדרשת מהאדם להכין את עצמו כל השבוע להיות מוכן לקבל קדושת השבת, וכך פירש את הכתוב: 'לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת'. כי מהראוי שכל השבוע תהיה אש האהבה ודבקות בה' בוער בלבו על ידי המצאת חוץ עסק התורה ועבודת ה' עד שבהגיע תור שבת קודש תהיה שלהבת עולה מאליה, רשפיה רשפיה אש שלהבת י-ה. ועל זאת המלאכה מלאכת הקודש ציוה פה שנעשה ששת ימים, באופן שיום השבת יהיה קדוש מאליה, ולא שנפנה כל השבוע איש לכרמו וזיתו, ונצטרך ביום השבת לתחילת ההבערה ללבות ניצוץ אש בגחלים עוממות! וזה פירוש 'לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת'.

השבתות אצל רבי מדלי היו כידוע במדרגה גבוהה מאוד, וכאשר ישבו השנים בשולחנו התלהב לפתע רבי צבי הירש ואמר לשותפו בלחשיה: "ראה נא, לפני שבוע היה שבת, והיום שבת..." וכוונתו היתה לציין את ההבדל והמרחק התהומי בין השבת המרוממת אצל הרבי, לבין השבת הקודמת בה שבתו לבדם בכפר

רבי מנדלי הבחין בהם וקלט את דבריו ברוח קדשו, ופנה אל רבי צבי הירש ואמר לו ברוב ענוותנותו: רבי הירש שאתם תאמרו כן? וכי שבת היא רק התענוג? הלא מצינו בחז"ל 'גוי ששבת חייב מיתה', וכי איזה שבת יש לגוי? כלום מסוגל הגוי להרגיש משהו מהקדושה והתענוג של שבת? ומהו אם כן 'ששבת'? אלא, "די לו בזה וואס ער ווארפט אוועק די סאַקוּרְקע - די לו בזה שמשליך את קרדומו ושובת ממלאכה, הריהו נחשב ל'שומר שבת'!".

השבת נועם הנשמות

הבית אברהם מסלונים זי"ע היה חוזר רבות על מעשה זה, ואף הוא סיפר את המעשה הזה בשבת האחרונה קודם הסתלקותו, והוסיף עוד: שרבי מנדלי שהיה בעיני עצמו שפל באמת, סבר שהשבת שלו הוא רק בזה שהוא שובת ממלאכה... אמנם מובא בזה"ק שיש שבת הגוף ויש שבת הנשמה, ושבת הגוף הוא מה ששובת ממלאכה, אבל שבת הנשמה, נקראת על מה שהאדם מבקש ומשתדל להתקרב בשבת יותר אל השי"ת, ולזה **אין די להניח את ה'סאַקוּרְקע' בכניסת השבת, אלא צריך לעבוד כל ימי השבוע כדי להכין את עצמו "אויף צו האבן א נשמה" דיגע שבת..."**

נלב"ע, ושאל אותו על מעשהו בעולם העליון, וענה לו שטוב לו שם מאד, אך השבתות הטובים שהיו לו אצל רבו בעוה"ז חסרים לו שם... השיבו הרבי ר' פנחס: מה התימה, הרי כשהיית אצלי בשבת, ושבת היא מעין עולם הבא, היה לך המעין עולם הבא שלי, ועכשיו יש לך העולם הבא שלך! והמעין עולם הבא שלי גבוה יותר מהעולם הבא שלך!...

השפעת קדושת והארת השבת של רבי מענדלי מויטבסק זי"ע

בליל שבת שובה שנת תרמ"ד ערך בעל **היסוד העבודה** מסלונים זי"ע את שולחנו הטהור בפעם האחרונה לחייו (הוא נסתלק כחודש לאחר מכן בי"א מרחשון תרמ"ה). באותו מעמד סיפר על רבי צבי הירש הארקער זצ"ל מגדולי תלמידיו של **הרה"ק רבי מנדל מויטבסק זי"ע** ששהה פעם ביריד בלייפציג לרגל מסחרו יחד עם שותפו שהיה יהודי ירא שמים, אבל הוא לא היה רגיל לנסוע לצדיק אמת.

הם הגיעו לאכסניא וגילו שהמקום אינו צנוע כדבעי. השותף של רבי צבי הירש היה מיצר על כך, והיה צריך להתאמץ ביותר שלא תופרע מחשבתו. בתוך כך החליט לבדוק מה עושה רבי צבי הירש במצב זה, הוא הלך לחדרו וראהו כי הוא עומד ומקיא מרוב מיאוס... שאל אותו השותף, היכן השיג מדרגה כה גבוהה בקדושה, השיבו ר' צבי הירש: "אין זה מכוחי, רק מה שקיבלתי והתחנכתי אצל מורי ורבי הצדיק מויטבסק".

התרגש האיש עד מאוד וביקש ממנו שיקח אותו אל רבו, לאחר שסיימו את עיסוקיהם בלייפציג, נסעו לויטבסק, כשהדרך אורכת למעלה משבוע. בשבת שלאחר היריד שבתו באחד הכפרים על אם הדרך, ובשבת שלאחריה הגיעו כבר לויטבסק.

לקדושת השבת בהשתוקקות וכיסופין - כמו
איל תערוג על אפיקי מים כן נפשם תערוג לקבל
נועם שבת..."

אה! כמה מתאים לכל זה התפילה בזמור הקדוש
של הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע: "שמו
שומרי ומצפים שבת קדשך את כל אלה שמכנים
את עצמם ביגיעה ועבודה רבה כל ימות השבוע

ב

דורשי ה' זרע אברהם אוהבו המאחרים לצאת מן השבת וממהרים לבוא.

יום השביעי משבח ואומר

מרגלא בפומיה דרבינו הישמח ישראל זי"ע
לומר: ששבת היא בחינת נחלה וירושה, דאפילו
ברא בישא יורש... ועוד היה אומר: כי השבת נקראת
'חמדת הימים' כי קדושת השבת מבטלת את כל
החמדות האסורות והתאוות רעות, וכמו שאנו
אומרים בתפילה: 'יום השביעי משבח ואומר
מזמור שיר ליום השבת' היינו שיום השביעי משבח
את האדם ואומר לו לשיר לכבוד יום השבת...
וחסיד קמאי היו אומרים בענוותנותם: **די וואך וי**
די וואך אבער חאטש שבת זאל זיין ווי שבת!!!
[גם אם השבוע היה כמו שהיה, מכל מקום צריך
להשתדל לכה"פ שהשבת תהיה כמו שהשבת
צריך להיות...], ועל כן גם מי שלא עלתה בידו
להכין את עצמו לקדושת השבת כראוי לו, ולא זכה
להיות מן 'הממהרים לבוא' אין לו לזלזל ח"ו עתה
בשמירת וקדושת השבת, אלא אדרבה ואדרבה,
דוקא בגלל זה ישתדל ביותר לכה"פ לשמור את
השבת כהלכתה (באופן כדלהלן) ויהיה לכה"פ מן

אף אם אמנם למדנו במאמרו הק' של רבינו
האדה"צ זי"ע על גודל ענין ההכנה לשבת קודש,
עם כל זאת יש לדעת כי גם מי שלא הכין את
עצמו להיות בבחינת 'כל מקדש שביעי כראוי לו'
עדיין יכול להיות בבחינת 'כל שומר שבת כדת
מחלל' שגם עליו נאמר 'שכרו הרבה מאוד על
פי פעלו', וכפי שהוסיף אח"כ כ"ק מרן הישמח
ישראל זי"ע בהמשך המאמר בלשונו הקדוש:
שכל ענין החלום של יעקב אבינו היה בזה מעשה
אבות סימן לבנים, "בכדי שיוכל כל איש ישראל
לחזק את עצמו, אף כי ירגיש באמת בנפשו שאינו
מתוקן ולא נזדכך, וח"ו עוד להיפך, וגם אנחנו על
אדמה טמאה, אף על פי כן בל יאמר לנפשו נואש
חלילה כי הקב"ה חושב לעזרת בניו לבל ידח ממנו
נדח ח"ו, ונתן לנו מקראי קודש מתחילה, וראשון
להם הוא יום השבת קודש שהנחיל הקב"ה מנוחה
לעמו 'בקדושתו' דייקא, ותעלה אף בלא שום
אתערותא דלתתא, רק עצם היום קדוש הוא,
ובו טוב להודות לה', ולפיכך יפארו ויברכו לו 'כל
יצוריו', יהיה מי שיהיה".

"והנה שמירת שבת כהלכתו הוא אכילה ושתייה ושינה וביטול מלאכה, רק שיעשה הכל לשם שמים [בבחינת: 'שמור את יום השבת כאשר צוך ה' אלקיך'] "ושלא ידבר דברים בטלים" היש חייך מתוק מזה שבעד דבר קל כזה משיג מחילת עוונות, מי פתי יסור מזה ובשואט נפש ידחה הדבר הזה. ובאמת זהו מאמר חז"ל: מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה וכו', דלכאורה למה קרא לשבת מתנה טובה יותר משאר כל המצוות? ... כי בכל המצוות יש קצת דברים שהיצה"ר מכביד עליו שהוא היפך תאוותו, משא"כ מצוות השבת הרי היא ככל תאוות האדם אכילה שתיה וביטול מלאכה, רק שיעשה הכל לשם שמים למען כבוד השם ית' שצוה לכבד ולענג את השבת, ושלא לדבר בה דברים בטלים, ועי"ז מוחלין לו על כל עוונותיו, לכן ודאי זהו מתנה טובה מאוד, **ממילא מי שאינו עושה זאת אינו רק אדם משוגע וחסר דעה ופתי, ושמירת שבת הוא ג"כ מקרב את הגאולה**", עכלה"ק.

המאחרים לצאת מן השבת

ועל זה אמרו צדיקי קמאי [וי"א בשם הרה"ק **מלעכאויטש** זי"ע] שיש בחינה של 'המאחרים לצאת מן השבת' שמשותלים על כל פנים 'לצאת מן השבת בפנים אחרים...!' "מען זאל ארויס גיין פון שבת "אחר" א אנדערער מענטש... והכוונה בזה שאם אדם זוכה לשמור את השבת אזי מקבל הארה וזוכה לפנים חדשות - לפנים של קדושה מכוח קדושת השבת קודש, וכפירוש של האבן **עזרא** על הכתוב: 'ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו' שזה קאי על האדם השומר שבת,

'המאחרים לצאת', ויועיל לו לכה"פ מכאן ולהבא אם ירצה ומשתוקק לכך.

היש לך חייך מתוק מזה - להשיג מחילת עוונות על ידי שמירת שבת כהלכתה

הרה"ק בעל ה'שם משמאל זי"ע מביא בפרשת וישלח (תרע"ח ד"ה ויחן את פני העיר) בשם אביו הק' בעל **האבני נזר** זי"ע שאמר שיש שתי בחינות בשבת, יש שבת שקודם ששת ימי המעשה כענין שהיה אצל אדם הראשון, ויש שבת שהוא אחר ימי המעשה כברייתו של עולם, כי ששת ימים עשה ה' וגו' וביום השביעי שבת וינפש. ולזה רמזו חז"ל בשבת (סו:) המהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת, חד אמר מונה ששה ושובת יום אחד כברייתו של עולם, וחד אמר שובת יום אחד ומונה ששה כאדה"ר. כי אף שעיקר השבת היא אחר ימי המעשה, ורק מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, אבל שבת שקודם ימי המעשה היא כדי להפיח רוח חיים באדם שיוכל להחזיק מעמד בימי המעשה שלאחריו, שלא יטבע בחומר הטבע והמלאכה, ויזכה עכ"פ עי"ז לשבת הבאה לאחר ימי המעשה.

ועל פי זה מבאר את מה שאמר הרה"ק **רבי הענין מאלכסנדר** זי"ע מה שאנו אומרים בזמירות, 'כל מקדש שביעי כראוי לו', ולא פירש אחריו מאומה, 'כל שומר כדת מחללו' פירש אחריו 'שכרו הרבה מאוד על פי פעלו'. כי בשמירת שבת כראוי לו אין בכח הפה לומר השכר, אבל השומר שבת כדת מחללו בזה יש לומר השכר שהוא 'על פי פעלו'. ומהו באמת שכרו של 'שומר שבת מחללו'? על כך כותב הרה"ק **הערבי נחל** זי"ע (פ' כי תצא דרוש ה) בלשונו הקדוש:

השתדלו להיות מאחרי מן השבת - לצאת מן השבת בפנים אחרות. אשר לכל הפחות מהיום והלאה יזכו להתעלות - "לבלתי תהיה סגור מהם כל ששה ימים להנחילים נחלת יעקב בחירך..." ברם! אלו ואלו - גם [הבחינה שהאדה"ז מדבר על אותם] 'הממהרים לבוא אל השבת', וגם [הבחינה שהישמח ישראל מדבר על אותם] 'המאחרים לצאת מן השבת' הרי באמת **'הכל חפצים ליראה את שמך'** וכולם כאחד בנקודה הפנימית שלהם הם באמת בבחינת **"קה אכסוף נועם שבת"** כולם נכספה וגם כלתה נפשם להתקדש בקדושת השבת... ועל כן בבקשה ממך רבונו של עולם: **"משוך נועם יראתך לעם מבקשי רצונך... ויהיו רחמיך מתגוללים על עם קדשך להשקות צמאי חסדך מנהר היוצא מעדן לעטר את ישראל בתפארת המפארים אותך** [בכל השבוע או לכה"פ] **ביום שבת על ידי שבת קדשך להנחילים נחלת יעקב בחירך"**. אמן וכן יהי רצון.

שהוא נעשה עי"ז מקודש ומבורך. והוא על דרך שאמרו חז"ל: 'אינו דומה מאור פניו של אדם בשבת למאור פניו בימות החול'. ומסופר על חסיד אחד שהגיע פעם לראש השנה אצל הרה"ק **רבי דוד מטאלנא זי"ע**, במוצאי יו"ט מיהר אותו חסיד להיפרד מרבו, ושאלו הרבי מדוע אתה ממיהר כל כך? והשיבו: שהוא הגיע לכאן עם בעל עגלה גוי שהוא מאוד ממיהר לנסוע. שאלו שוב הרבי: **מיט די זעלבער גוי געקומען און מיט דעם זעלבער גוי פארסטו אוועק?** עם אותו גוי באת ועם אותו גוי הנך נוסע מכאן??? בספרים הקדושים הפליגו מאוד על מי שזוכה לחדש בשבת איזה חידוש תורה, שיש לזה חשיבות גדולה ומיוחדת בשמים ממעל. ואמרו הצדיקים: אין לך חידוש גדול יותר ממי שזכה לחדש את פניו ומהותו מכח קדושת השבת. **אה!** כמה מתאים לכל זה התפילה בזמור הקדוש של הרה"ק **רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע**: **"הצל מאחרי מן השבת"** - תציל את אותם שעכ"פ

פניני ישמח ישראל

פנינים יקרים מתורתו של רבינו על פרשת השבוע.
(חלקי בלבד)

ויצא יעקב מבאר שבע

אם אדם תועה בדרך השכל, שנחשך בעדו אור הדעת ואין נוגה לו, עצה היעוצה שיעמיד התורה הקדושה לנגד עיניו ובאורה יראה אור, שהתורה הקדושה נקרא אור, כמאמר הכתוב כי נר מצוה ותורה אור, והתורה הקדושה מנהגתו שילך בדרך הישר והרצוי, וכמו שנאמר בהתהלךך תנחה אותך, וזה 'בני אל ילוזו מעיניך', כפירוש רש"י ז"ל שם אל יתעקמו מנגד עיניך, 'נצור תושיה ומזימה' תורה הקדושה נקרא עצה, וכמאמר הכתוב ועצת עליון נאצו, והיה אם שמוע תשמע לעצת התורה, תנצל ממזימה ומכל מחשבות רעות, כדרשת חז"ל מדבר זימה תשמור עליו תורה וכו'.

וזה 'ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה', יעקב אבינו ע"ה הראה לנו לדעת במה לחזק את עצמינו בעת שיהיה ח"ו חרון אף בעולם, 'חרנה' מלשון חרון, ועצתו היא 'באר שבע', היא התורה הקדושה שנקראת 'באר', באר חפרוה שרים, 'שבע' על שם ז' ספרי תורות, כמו שאמרו חז"ל, והיינו שידע שכל זה הוא בזכות התורה הקדושה ולא מצדו, כי איך יערב לב בשר ודם בריה שפילה להרים ראש ולמלא מילי קדם מלכא עילאה, אם לא מצד חסדי ה', כי חפץ חסד הוא ומתחסד עם עולמו ושומע תפילת כל פה.

ויצא ג

ויפגע במקום

ויפגע במקום פירש רש"י ז"ל ללמדך שקפצה לו הארץ, היינו רמז שתפילותיו היו רק משמים, היינו

מצד רחמנות הבורא ב"ה ולא מצדו, וזהו שקפצה לו הארץ, ועל ידי זה היה תפילת אמות, וזהו 'תתן אמת ליעקב'. וזה שאמרו חכמינו ז"ל יעקב תיקן תפילת ערבית, היינו מעשה אבות סימן לבנים, שיעקב אבינו ע"ה תיקן שיוכל כל אחד ואחד להתפלל אף בעת תוקף החשכות, בבחינת ערב, שהדעת מעורבת היא לו מרוב חטאיו ופשעיו, עם כל זה יוכל להתפלל מצד רחמנות הבורא ב"ה.

וזה שאמרו תפילת הערב אין לה קבע עד שיעלה עמוד השחר, היינו שתפילת ערבית איננו מצדו, שהדעת מעורבת לו, אך ורק מצד רחמנות הבורא ב"ה, וממילא 'אין לה קבע' כי חסדי ה' לא תמנו ולא כלו רחמיו, רק שיתפלל 'עד עמוד השחר' שיעזור לו השי"ת שיאיר עיניו, וכאור בוקר יזרח לו אור בדעת זך וצלול ובהיר.

ויצא ג

ושבתי בשלום אל בית אבי

והיה הו"ה לי לאלקים, שאם אעבור את כל הגלים האלה, ושבתי בשלום אל בית אבי, היינו שאזכר לחזור בשלום אל השורש שלי, אז אדע כי הכל הוא רק ברחמי שמים, אבל לא על פי 'הטבע' שבגימטריא 'אלקים', ואפרסם שמדת הרחמים זה הוא הטבע של עם סגולה, ואדע זאת בבירור.

חנוכה כ

ויעקב קרא לו גלעד

המאמין זוכה לבטחון, כי הוא ענף מאמונה, כמו שכתב הרמב"ן ז"ל, והבוטח בה' חסד יסובבנהו,

והחיני, שהיא בריאות וחוזק, וכמו שאנו אומרים להחלימו ולרפאותו, ובכל ענייני מחלה חלילה העיקר הוא התחזקות, כמאמר הכתוב רוח איש יכלכל מחלהו, רוח איש היא נקודה הפנימית החלק אלקי ממעל, כמאמרם ז"ל אין איש אלא הקב"ה שנאמר ה' איש מלחמה, יכלכל מחלהו, ר"ל כל זמן שיודע שרוח היהדות מתנוסס במו, ושביבי זיקי אלקי עוד לא נכבו, מחזק את עצמו, ומצפה ומקוה ומייחל כי עד מהרה ירחם ה' עליו, וישוב עוד מדרכו הרעה, וכמו שאנו אומרים עוד בו נשמתו יקו תשובת יציר אדמתו, וממשיך בזה חיות ורפואה בגוף ונפש ממקור חיות האמת, כמו שאנו אומרים ונחיה ממקור עמך, ומשפיע דעת ושפע קדושה להמוח והמדות.

סוכות כב

שממתיק כל הדינים ומהפכם לחסדים. וזה שמבואר בספרים הקדושים שם הבטחון הוא שם ע"ד, שם המיתוק מאלקים, שבבטחון הוא ממתיק הדינים. וזהו הרמז ועקב קרא לו גל עד, כי לבן קרא לו יגור, שהדוּתא, לשון מורא, מלשון הכתוב הן גור יגור, שרצה שיתנהג העולם במדת הדין, ועקב קרא לו 'גל עד', המתקת שם אלקים.

ל"ג בעומר ה

כוחו של יעקב אבינו הנטוע בבל אחד מישראל
ובנקודה זו יוכל לחזק ולאמץ את נפשו בכל צרתו אשר לו צר חלילה, כמו שמבואר בספרים הקדושים יעקב הוא תפארת, ותפארת הוא בניקוד חולם כנודע, וחולם הוא מלשון הכתוב ותחלימיני

והנה אנכי עמך

במדרש רבה ובראשונים הקשו על יעקב אבינו ע"ה שהבטיחו הקב"ה והנה אנכי עמך, ואחר כך נתיירא, היתכן אשר אחרי הבטחת הקב"ה עדין היה ירא. ואולם באמת מקרא מלא הוא: ה' עמכם בהיותכם עמו, וזה היה הבטחת הקב"ה והנה אנכי עמך, הינו שם 'אנכי' אהיה 'עמך', שאתה תהיה דבוק בי, אז אהיה 'עמך' לשמרך. וזה היה יראת יעקב אבינו ע"ה, שכיון שראו שנופל עליו היראה, מזה עצמו נתיירא, וזה הוא הפרוש של ויירא ויצר, ויירא' מזה עצמו ויצר לו, וכמו שמוזב בחובת הלבבות שמי שדבוק באמת בהקב"ה אינו מתירא משום דבר, ומעשה בחסיד אחד שהיה ישן במדבר במקום חיות רעות, ועברו עליו שירא מזינים, ושאלוהו איך אינך מתירא לנפשך ללון בצל המנות, והשיב להם שחרפה הוא לו לירא משום דבר זולת מהקב"ה. וזה היה יראת יעקב אבינו ע"ה, שכיון שראו שיש לו יראא, ממייל הבין שאינו דבוק בהקב"ה באמת, ועל אפן כזה לא הבטיח לו הקב"ה. וכיון שראו פן התחיל להתפלל, הן אמת קטנתי מכל החסידים וגו' הצילני נא וגו', והתחיל להתנצל עצמו בתפלתו שמכרח הוא להתפלל, אף שירא שמא גרם החטא והוא מקלף בעונות, מכל מקום אין לו עצה אחרת רק להתפלל, ובל ימתין עד שיתקן העונות והפשעים בסגופים, כי אם לא יתפלל ירא פן יבוא והכניז אם על בנים'.

ומעשה אבות סימן לבנים, שכן יעשו כשהיו ח"ו מלכלכים בחטאים ובעונות, יתפללו ויזעקו אל ה' והוא יענם, והתפלה יהיה כמו שבקש יעקב אבינו ע"ה ואתה אומר, הינו למען שמך שאתה הבטחת לנו.

סוכות יט

אמרות ופנינים יקרים

מספח"ק ישמח ישראל

הנקודה הפנימית – חלק יעקב

בחי' אני ה' חוקר לב בוחן כליות. ולזה אף אם ידמה בעיני ישראל שחלילה אפס תקוה, יחזק את עצמו שלאיש ישראל ולחלק ה' שבקרבנו אין סוף ואין שיעור למטה ח"ו.

בראשית א

ממנה תוצאות חיים שיוכל לחזור בתשובה.
כ"ק אאמו"ר זצללה"ה זי"ע
אמר בהיותנו במארינבאד לרפואה, וכאשר נהנה מאד מאויר הצח והריח טוב שמה, אמר, כי אעפ"י שנמצא שמה אנשים רעים וחטאים אעפ"י כי אינם מקלקלים האויר והריח, וכמו שמזבלים השדה בזבל ואשפות שיש להם ריח רע אעפ"י כי הריח מהשדה לא נתקלקל בעצם, וכאשר יעבור ויכלה הריח רע אז הריח הטוב שבשדה יחזור ויריח, כך הוא הענין החלק יעקב שבכח איש ישראל, אעפ"י שיחטא ויטנף את עצמו בזבל ואשפה

הסרוחים, אעפ"י כי ריח הקדושה היא הנקודה הפנימית שבקרבנו לא יתקלקל ולא יגע בה שום שמץ פגם,

החלק אלקי הנטועה בלב איש ישראל נקרא חלק יעקב.

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה וגו'.
הנה נודע החלק אלקי הנטועה ומושרשת בלב איש ישראל נקרא חלק יעקב, בחי' נחלת יעקב ירושה מאבותינו הק', וזה ויחי יעקב, שהי' משפיע חיות דקדושה לכל אחד ואחד מישראל ע"י הניצוץ אלקי, שיוכל להחיות ולהשיב את נפשו משיבת נפש, והי' משפיע חיות לדעת ישראל.

ויחי ג

אין שום בריה יכול להשיג תוכן נקודה הפנימית שבלב ישראל.

כל אחד מישראל יש לו חלק אלקי שנפח באפו, ומאן דנפח מתוכו נפח, וזה הניצוץ לא יכבה לעולם, ואעפ"י שחטא ישראל הוא, היינו החלק אלקי שהוא נקרא חלק יעקב בריח התיכון המבריק מקצה אל קצה, אין סוף ואין לו שיעור לא למעלה

ולא למטה ח"ו, ואין שום ברי' יכול להשיג תוכן נקודה הפנימית שבלב ישראל, בלתי הבוחן לבות וכליות,

הנקודה הפנימית נטהרת יותר ויותר עד ביאת המשיח.

אחז"ל אין ישראל נגאלין אלא בתשובה, והוא על פי מה שכתבו בספרים הקדושים כי "אף שהדורות נעשו קטנים משלפנים אבל הנקודה הפנימית נטהרת בכל פעם יותר עד ביאת המשיח", וזה הפירוש 'מה זרעו בחיים' – היינו שהמה עומדים רק עם החיים, והיא חלק יעקב שבתוך לבם והוא חיות הנפש כה יעקב שבזכות זה נגאלים, אף הוא בחיים, שזה מוכרח שהוא בחיים, שהרי הכל הוא מכחו של הזקן אבינו יעקב ע"ה, וראוי שיעקב אבינו לא מת, כי כל חיות זרעו רק עם חלק חיותו.

ויחי ז

וממנה תוצאות חיים שיוכל לחזור בתשובה להריח עוד כבשמים. וזה פי' אעפ"י שחטא ישראל הוא.

תולדות י

לא יגע בה שום שמץ דופי.

בניצוץ רשפי אש שלהבת יה השוכן בקרב ישראל, אשר בה לא יגע שום שמץ דופי, והוא חלק אלקי כטעם נשמה שנפחת ב', ומאן דנפח מותוכו נפח, והוא הוא חלק יעקב אשר צורתו חקוקה בכסא הכבוד, והחלק שואף תמיד להכלל, אכן המסכים המבדילים והלבושים שנתלבשו עליו כמוץ דמכסי על חטה וכענן דמכסי על שמשא, המה בעוכריו לבל להניחה לעלות אל מקור מחצבתה, וזה ענין תשובה להשיבה אל בית אבי' ולמקור מחצבתה, ולכן **כאשר ירחץ האדם א"ע מכל טינופת חטא ויתחרט ויעזוב החטאים, אז החלק מותאמת אל הכלל בלי חוצץ.**

תולדות י

כח הנקודה הפנימית מעורר לתשובה מאהבה.

כאשר הביט יצחק אע"ה ביעקב שצורתו חקוקה בכסא הכבוד, והוא כלל נשמת ישראל ועליו נאמר 'ועקב איש תם', ראה ביעקב אך טוב, ולא הביט און ביעקב, גם אם יחטא ישראל הלא ישוב אל ה' מאהבה המסותרת בלבו, בכח הנקודה הפנימית אשר לא יגיע לה שום שמץ, ואז יתהפכו כל הזדונות לזכויות, וראה את התשובה מאהבה האמיתית אשר זדונות נעשים כזכויות, וכתשובת יוסי איש משיאת ויקום איש צדורות, ממילא לא ראה הגיהנם מהחטא, רק הגן עדן מהתשובה מאהבה אח"כ. וזה כוונת רש"י ז"ל כנס עמו ריח ג"ע. וזה פי' הגמ' ריח בוגדיו, שלא הרגיש הריח הרע ח"ו מהחטא, רק ריח הבשמים מהתשובה מאהבה.

תולדות שם.

הקב"ה צופה ומביט על הנקודה הפנימית ומרחם על האדם.

יעקב אבינו לא מות, היינו נקודה הפנימית היא החלק יעקב, ניצוץ מיחיד ומיוחד אשר ירד ממקור חי החיים לכל אחד ואחד מישראל, לא מות, היינו אף אם נפש כי תחטא והרבה לפשוע עד שמרוב פשעיו נפסק ממנו

החיות דלעילא ממקור החיות והוא בבחי' מת, עכ"ז החלק יעקב אשר נטוע ומושרש בכל איש ישראל לא מות, כי בנקודה הזאת לא יגע שום רע וחטא ועוון ואשמה חלילה, וכשנתעורר רחמים ורצון העליון אז **הקב"ה הצופה ומביט ובוחר לבבות מסתכל להנקודה הפנימית שהיא חלקו ית' ושם אין שום חטא ומרחם על חלקו.** וזהו למעני למעני אעשה.

ר"ח כסלו ב

בנקודה הפנימית לא יגע שום רע וחטא ועון ואשמה חלילה.

הנה כתיב 'אני ה' לא שנית ואתם בני יעקב לא כליתם', הבטיחנו השי"ת אשר לא נכלה ח"ו בכליון, ואם ח"ו כאשר כלל ישראל יחטאו ועומדים בשפל המצב, ועפ"י הדין מחויבים הם כלי' חלילה, כאשר ישובו אל ה' ויצעקו מעומק לבם אל אביהם שבשמים, אז נתעורר רחמים רבים ממקור הרחמים מבחינת 'למעני למעני אעשה', כי באמת **הנקודה הפנימית השוכן בקרב כל ישראל בנקודה הזאת לא יגע שום רע וחטא ועון ואשמה חלילה,** והיא החלק אלקי אשר נטועה ומושרשת בכל איש ישראל, והיא ממקור מחצב נשמת ישראל מתחת כסא כבודו, כמאחז"ל: צורתו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד, וכשנתעורר רחמים ורצון העליון אז הקב"ה הצופה ומביט ובוחר לבבות מסתכל להנקודה הפנימית שהוא חלקו ית' ושם אין שום חטא, ומרחם על חלקו, ומקום הרחמים הזה הוא מקום גבוה מאוד נעלה, וגם ממלאכי השמים נסתור ולא ישיגו בשום השגה הרחמנות הזו, רק אני ה' חוקר לב ובוחר כליות, הוא לבדו יודע ומרחם על עמו, 'וממקומו הוא יפן ברחמיו לעמו.

החודש א

כח הנפש של יעקב נכנס לתוך פנימיות ישראל הענין כי 'בחי' יעקב אבינו לא מות, והוא שלא נאמר בו מיתה רק גויעה ואסיפה ויגוע ויאסף אל עמיו, היינו שנאסף אל עמו שהם ישראל, שכח הנפש של יעקב נכנס לתוך הפנימיות של ישראל, והוא הבריה התיכון

המבריה מן הקצה אל הקצה, וזה חלק יעקב שיש בכל סוג ישראל.

ויחי ז

הזקן אבינו יעקב ע"ה, וראי' שיעקב אבינו לא מת, כי כל חיות זרעו רק עם חלק חיותו וכנ"ל.

ויחי ז

בחתחזקות בחלק הפנימי נחזק בלבנו כח האמונה והבטחון שנזכה לנאות עולם.

ואיתא בזוה"ק "ימינך" "זרועך" ואור "פניך" כי רציתם המה האבות הקדושים, ימינך זה אברהם איש חסד ימין דקדושה, וזרועך זה יצחק, ואור פניך זה יעקב, וזה פי' הפייט אור פניך, החלק יעקב הנקרא אור פניך, עלינו אדון נשא, תופיע עלינו ותנשאהו למעלה, שיהי' תמיד גובר חלק הקדושה, ויהי' תמיד נגד עינינו זה החלק אשר בקרבינו, ועי"ז אהיה תמיד בקו השווה בחי' מחצית השקל, ובהתחזקות הזה נחזק בלבנו כח האמונה והבטחון שנזכה לגאולת עולם.

פרשת שקלים ח

ע"י החלק יעקב נוכל לזכות לתשובה שלימה
כ"ק אדמו"ר הזקן מווארקע צללה"ה זי"ע פי' דינאע"ה הוא הברית התיכון המבריה מקצה אל הקצה בתוך כלל ישראל, וזה הי' תפלתו שלא יגיע שום פגם ושמך לחלקו, ומחלקו יוכל כל איש להלהיב שביני זיקי הישראלי ולעוררו ולזכות ע"י לתשובה שלימה, וזה אומרם ז"ל אעפ"י שחטא ישראל הוא, היינו כי החלק יעקב עוד בקרבו, שנשאר עוד בקרבו שארית ישראל, ועדיין לא נכבה לגמרי ח"ו, ועי"ז נוכל לזכות לתשובה שלימה, וזה הי' תפלת יעקב אבינו ע"ה ובקהלם אל תחד כבודי, שלא יגיע החטא לנקודתי,

סוכות כ"א

בידיעה זו שחלק ה' בקרבו יוכל לזכות לתשובה.
לא הביט און ביעקב, היינו בהחלק יעקב. וז"ש חכמינו ז"ל יעקב אבינו לא מת, היינו החלק יעקב שמושרש בלב איש ישראל לא מת, ואף אם הוא בחי' מת במעשיו עכ"ז נקודה זו נשארת, כי לא יגע בה שום חטא ועון ואשמה, וזה הוא הקוסטא דחיותא שכ' הזהו"ק, ואף שהיא מכוסה ונסתרת כמין דמכסי על חטה, אבל כאשר יתעורר את עצמו ויבטש בהניצוץ האש הזה נעשה אש נופח ושוורף את הכל, כל המסכים המבדילים,

אין שום חטא מניע לחלק זה

ישראל אעפ"י שחטא ישראל הוא, כי בחי' ישראל נשאר עדיין בקרבו ועוד בו רשפי אש היהודית, וזה הוא מקור הנשמה הטהורה חיות דקדושה. וזה כוונת אמרם ז"ל מה זרעו בחיים, היינו עם החיות מחלק יעקב עם חלק הזה הנני מושיעם. וזה הבחינה לא נאבד מכל ישראל, וכמו"ש בשם הרה"ק ר"ב ממעבזו עה"פ ועוד מעט ואין רשע, היינו שיש מעט בישראל שאין בו שום רשעות, ועי"ז הי' תפילת דהע"ה והתבוננת על מקומו, על מקום זה, ואיננו, ונראה שאין שם שום חטא.

ויחי ז.

בכח חלק יעקב יוכל לצמוח ולהטיב אחריתו

ויש להמתין עוד, כי והתבוננת הוא לשון בינה שהוא מקור התשובה כנודע, שעדיין נשאר בתוך איש ישראל מקום אשר לא נטמא, הוא החלק אלקי מקור כל חיות דקדושה, וכל זמן שקוסטא דחיותא דא עדיין בקרבו יוכל לצמוח להחיותו לגמרי ולהטיב אחריתו. וזה הנני מושיעך מרחוק, הוא בעל תשובה, ומרחוק הוא בינה כמובא בזוה"ק בכמה מקומות, ותשובה נקראת רחוק, כי בכח האדם אין מובן שיועיל תשובה... וזהו הנני מושיעך מרחוק פי' ע"י תשובה, וכמאחז"ל אין ישראל נגאלין אלא בתשובה.

ויחי ז

הנקודה הפנימית נטהרת בכל פעם יותר עד ביאת המשיח.

כתבו בסה"ק כי אף שהדורות נעשו קטנים משלפנים אבל הנקודה הפנימית נטהרת בכל פעם יותר עד ביאת המשיח, וזה מה זרעו בחיים, היינו שהמה עומדים רק עם החיים, והיא חלק יעקב שבתוך לבם והוא חיות הנפש כח יעקב שבזכות זה נגאלים, אף הוא בחיים, שזה מוכרח שהוא בחיים, שהרי הכל הוא מכחו של

כד"א חלקי ה' אמרה נפשי, יען ידעתי שחלק ה' בקרבי, ע"כ אוחיל לו, כי נוכל לזכות ע"י לתשובה.

סוכות כא

ע"י ההתבוננות ביקרת נפשו הנטוע בו מעורר התבוננות מלעילא.

אזמרה לאלקי בעודי, ופירש"י ז"ל בעוד אני חי, ר"ל ב"עוד, היא הנפש אלקית היא חי. וזה הוא התחזקות לכל איש ישראל שידע כי עוד רוח היהדות מתנוסס במו, ושביבי זיקי רשפי אש עוד לא נכבו, כי אם אין מרגיש שום חיות הוא מייאש עצמו, וממילא נעשה

מופקר, ועושה מה שלבו חפץ. וז"ש בסה"ק שם הוי' מברכת רופא חולי עמו ישראל הוא בניקוד חול"ם, חולם הוא לשון חיזוק, מלשון הכתוב ותחלימני והחייני, וההתחזקות היא רפאות תעלה לנפש ישראלי, וזהו הרמז שנקודת "חולם היא מלמעלה, אף שהיא נקודה קטנה, להראות שההתחזקות היא דבר גדול ונעלה, וזהו והתבוננות על מקומו ואיננו, היינו ע"י ההתבוננות הרחמנות ביקרת נפשו הנטוע בו מעורר התבוננות מלעילא.

סוכות כא

יעקב אבינו ע"ה הוא בריח התיכון המכריח מקצה אל הקצה

ידוע המבואר בזה"ק דיעקב אבינו ע"ה הוא בריח התיכון המכריח מקצה אל הקצה, היינו מקצה הטוב עד קצה האחרון ר"ל, שהוא ההיפוך משוב ר"ל, והיינו כנ"ל כי חלק יעקב לא יכלה בבחי' אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא בליהם, וחלקו נשאר תמיד בקרב איש ישראל, אעפ"י שחטא ישראל הוא, ויעקב בחי' תפארת הוא המכריע, היינו שהוא מכריע הכף להכרעת הצדק לקו השווה וכדברינו הנ"ל. וכשהשי"ת מאיר עיני ישראל לראות זאת תמיד, ממילא כשהוא טוב ברום המעלות יודע כי ממך הכל ומידך נתנו לך, והכל הוא בכחו של הקב"ה ולא מוכחינו, ובשח"ו הוא מלוכלך בחטא והוא בשפל המצב ר"ל יודע כי חלקו עוד לא נבלה, החלק יעקב אשר בקרבו ושביבי אש עדיין בקרבו, ואם נפח בו יבערהו, ע"כ הוא תמיד בקו השווה.

פרשת שקלים ח

לעילוי נשמות

זקני הרה"ח ר' מאיר דב"ר שמעון יצחק ז"ל רבניצר

נלב"ע י"א אדר

א"מ הרה"ח ר' בנימין ב"ר מאיר דב"ר ז"ל רבניצר

נלב"ע ז' תשרי תשפ"א

א"מ האה"ח מרת בריינדל ב"ר אברהם ז"ל רבניצר

נלב"ע ב"ג בסלו תשנ"ה

מו"ח הרה"ח ר' נתן נטע ב"ר שמעיה ז"ל שושיצקי

נלב"ע ט"ו מרחשון תשס"א

ת.נ.צ.ב.ה.

